

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Honori[i] Reggi[i] Kemnathensis De Statu Ecclesiae Britannicae Hodierno, Liber Commentarius

Horn, Georg

Dantisci, 1647

Praefatio Ad Lectorem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34026

Et ordinis laudes, quibus Deus nationem vestram, supra ceteros Belgas beavit, perspecta hoc bello, pro salute Britannorum, vota et desideria sunt, ac multum vobis Angli, etiam Reipubl. causa, debent. Reformationi ceptæ statim sub initia favistis, nec vos inde ulla vis vel calumnia hostium Religionis dimovit; ab aliquibus etiam doctissimo calamo controversiæ transmarinæ illustrantur.

Deus pacis corda Regum et Magistratum ita regat, ut omnia carnali prudentia, Ecclesiarum unioni et concordie serio invigilent; ac si quid restat ex Papatu retrimenti, id omne tandem aliquando totum expurgent! Deus non tantum in veritate, sed etiam spiritu ac sinceritate coli vult; nec sufficit doctrinam habere defecatum, nisi externæ disciplinæ, a motis omnibus quantumvis pusillis hominum traditionibus, puritas accedat. Pauxillum fermenti totam corrumpit Massam. Amstelodami, Kal. Decembr. anni clo Ioc XLVI.

HONORIUS REGGIUS,
KEMNATHENSIS.

P R Æ F A T I O
A D
L E C T O R E M.

Habes hic, benevole Lector, brevem de statu Ecclesiæ Britannicæ commentarium. De eo monendus es, quæ causa scripti, & qua fide in eo versatus sim. Causa, sciendi desiderium fuit, quod cum in aliis rebus laudabile est, tum imprimis in sacra materia commendatur. Variis enim de Britannicæ statu ad nos delatis

rumoribus, cum communis fama, partium odiis, ut in bello solet, aucta intentaque, nil nisi sectas, schismata, horrendas opiniones jactaret, noscendi avidus, non in Britanniam tantum ob eam causam ivi, verum etiam omnis generis scripta publica de illis controversiis evolvi. Ex quibus, quicquid ad statum Ecclesiæ Britannicæ referri poterat, breviter congesti, ac tandem ope-

rae

ræ pretium visum fuit, omnia publicare. Quod ne præjudicio damnes, rationes audi. Non ignoro multos fore qui statuunt regi potius vulnera Ecclesiarum deberi, quam aperiri. Quippe adversarios fidei & pacis nostræ, inde occasionem arripere insultandi, & cognitis malis, consilia sua & conspirationes eo callidius provehere. Bona equidem ratio in illis quæ occultari possunt. Sed cum non occultius in Ecclesia Britannica bellum quam in ipso regno, infensis odiis, gestum sit, spectante eventum rei toto orbe; quid illa cautione opus? Innumeri utrimque libelli jam prodierunt, & fama ipsa, ingens sanè malum, omnia in majus auget & deterius. Ut ita consulatur Ecclesiis illis, dum mala ipsarum ingenuè recensentur; damnum certè aliquod inferri ea cura non possit. Exinde pater Ecclesiam nec absque regimine, nec per Episcopatum Constantini Magni, id est civili potestate tantum, à ruina & discidio, conservari posse.

De fide mea id polliceri possum, secutum me authores qui ex professio de statu Ecclesiæ Britannicæ recentissimo scripserunt. Ac quæ de Episcopis referuntur, ea verissima esse Orbis dudum agnovit. In illis quæ Presbyterianos, ut vocantur, & Independentes spectant, fieri potest ut hinc inde, studio partium & affectibus indulgentes Authores, quædam fortasse asperius exaggerent, quæ mitiori sensu accipienda sint. In talibus charitas prævalere debet. Inprimis tamen quæ orthodoxos Independentes spectant, qui semper, nisi iniqui esse velimus, à fanaticis sub eodem rectorio latentibus, secernendi sunt. Nam profecto controversia illa de externo regimine, quanquam ad pacem & conservationem Ecclesiarum in unitate plurimum spectet; tamen in nullum fundamentalem articulum fidei

impingit; & qui congregacionalem viam terunt, viri piissimi Christum suis exiliis ac passionibus, constanter contra furorem Episcoporum tutati sunt. Papam quidem adeò execrantur, ut ne pilum quidem ejus in Britannia ferre velint. Fateor eos graviter nimio zelo & contentionis studio impegisse. Sed quis & alteram partem ab omni errore & lapsu vindicer? Fieri solet in ejusmodi controversiis fratrum, ut

Iliacos intra muros peccetur, & extra.

Jam quoniam de Episcopis, velut obiter, quædam præmissa sunt, non omittenda duxi quæ circa motuum in Scotia fervorem, & Synodo Glasguensi, contra eos acta & decreta sunt. Exstat scriptum quoddam Roberti Bailii Kilvinnensis tum Pastoris, jam vero delegati ad Synodum Westmonasteriensem, quod *Αἰσχρολογησις Laudensium* vocatur, cujus breve compendium heic inseritur.

Quod factio illa, cujus caput est Archiepiscopus Cantuariensis Guilh. Laud, rea sit aperti Papismi, Arminianismi, & tyrannidis tam Ecclesiastica quam Politica, hoc probatur ex variis libris qui vel habent Cantuariensem ipsum authorem, vel manifestum fautorem, & censura Capellani sui approbatorem, quam præstare tenerur; & quam probare, multa sunt quæ persuadeant; ut sunt: librorum illorum aperta defensio, auctorum non solum ab omni censura immunitas, verum etiam ad primarias dignitates evectio, scriptorum adversariorum suppressio, & graves poenæ in authores qui contra hincere audent, statuta. Syllogismo unico totum illum tractatum comprehendit author, qui sic se habet: Quicumque subditorum regis, publice promovent aut spargunt dogmata religioni reformatæ, legibus regni Angliæ sancitæ, & legitimæ subdito-

ditorum libertati adversantia, non solum non sunt fovendi, sed in eos severe est animadvertendum: nam introductione novationum seu per armatam violentiam, seu per artes versutas, præsentis reipubl. status pertæsi, omnium turbarum & tumultuum qui novationes illas consequuntur, authores habendi sunt; nam quod est causa causæ, est etiam causa causati: & ne quis putet mutationes illas regi sereniss. ascribendas esse: publicis edictis (ut illo de dissolutione Comitior. Anglic. anno 1628 & Junii 8. 1638. Septemb. 22. & Decemb. 18. ejusdem anni 1638.) omnibus suis subditis persuasissimum esse jubet, se nunquam consensurum in quavis mutatione religionis & receptorum dogmatum mutationem: & re ipsa ostendit, quando Septemb. 22. 1638. imperavit suo nomine renovari & obfignari confessionem ecclesiæ Scoticæ: qua singula Papismi membra abjurantur. Sed Cantuariensis cum sua factione spargunt aperte & promovent dogmata adversantia religioni reformatæ, pro-ut regni Angliæ legibus sancita fuit; atque hujus probationem per tria generalia capita persequitur author: quæ sunt Arminianismus, Papismus, & Tyrannis.

De Arminianismo quid judicaverit beatæ memoriæ rex Jacobus 6. in declaratione contra Vorstium aperte testatur; ubi pag. 18. detestandas hæreses, mature extinguendas & ad inferos usque, unde manarunt relegandas esse dicit: Bertiumque asserentem, opinionem de Apostasia sanctorum non dissentire à professione ecclesiæ Anglicanæ, mendacem, pag. 15. graviter impudentem & ferreioris, p. 12. vocat: & Arminium pag. 14. Deo inimicum, ejusque discipulos pestes, arrogantes, hæreticos, ad hæreses sectarios: quorum heterodoxias qui pacis gratia tolerandas judicarent, à Deo maledictionem, apud ecclesias omnes in-

famiam, & in republ. perpetuam distractionem procurare. pag. 15. Cujus opinionis ut & regnorum hæredem esse orthodoxum Carolum, contra maledicos susurros edicta recentia satis demonstrant. Arminianismum porro strenue promoveri à Cantuariensi & factione illa, probat, tum indirecte, quia hujus fautores nullo fere alio nomine celebres, neglectis orthodoxis singulari ejus commendatione regi sereniss. obtrusi, ad dignitates ecclesiasticas promoventur. v.g. in Scotia *Maxwellus* ad episcopatum Rossensem, *Forbesius* ad Edinburgenum, *Sydesius* ad Brechinensem, & inde ad Gallovidianum, *Wedderburnus* ad Dumblanensem: ut de Anglia & Hibernia in quibus major est ejus auctoritas, taceam: quia in heterodoxias hujus manifeste reos non animadvertit, severus alias in eos, quos cærimoniis ab hominibus inventis (ut nihil durius dicatur) non satis æquos judicat, ita ut pastorum verbi ingentia agmina in orbem alio sub solè calentem cum familiis protrudat: quia celebres illas quæstiones de prædestinatione cum annexis, meras logomachias, & inutilem verborum contentionem de rebus nullius fere momenti habet, in fusiori declarat. pag. 74. Quia synodum nationalem Glasguensem inter alia, & ob hoc suggillat, quod ausa sit pastores ob publicam eorum dogmatum defensionem, & in iisdem pertinaciam deponere. pag. 16. Dein ad directam probationem descendit, & ordine per universos quinque articulos. Primum & secundum aperte in libro *Appello Casarem* approbato censura *D. Whyti*, postea Eliensis episcopi, tuetur *Montacutius*, licet fermento papistico turgens, singulari tamen Cantuariensis commendatione ad *Norwicensem* episcopatum promotus: qui pag. 60. Doctrinam in synodo Dordracena de prædestinatione repetitam, desperatam vocat:

(b)

cat:

cat : Idem Montacutius in tertio & quarto ibid. pag. 89. disertis verbis Arminianis se jungit : & pag. 95. *inter melioris notæ Pontificios*, & opinionem quam ecclesia Anglicana affingit de libero arbitrio, nullum esse dicit alicujus momenti differentiam. Apostasiam sanctorum idem Montacutius ex professo ibid. tuetur : & *Chonæus* in collectionibus Theologicis Cantuariensi dedicatis & sæpius recufis, fidei plerophoriam irridet. pag. 82. & alibi. Sed longa disquisitione hic non est opus ; nam reos habemus confitentes, idque aperte.

Papismum fovere, hæc (inquit) probant, quia omnia factionis hujus consilia tendunt ad henosin inter Papismum & reformatam religionem, sed conditionibus usque adeo iniquis, ut reformatis statio sua sit deserenda, ac schismatis & errorum venia petenda : aperte quidem postremum hoc nondum audent propalare ; ex sequentibus tamen satis patebit, & luce meridiana clarius demonstrabitur, hæc à petulanti convicio aut mendaci calumnia (quam nos ipsis inurere, de nobis conqueri possent) quam longissime abesse.

Etenim, quia nullam hujus unionis spem concipere potuerunt, quamdiu Reformatis persuasum esset, Pontificem Romanum esse Antichristum, ideo omnes ingenii & industriæ nervos intendunt, in id summo studio incumbentes, omnemque lapidem moventes, ut eundem ab hac infamia liberent, prout non ita pridem Shelfoordus peculiari tractatu de Antichristo aggressus est ; & inter alia hanc habet sententiam, *Papam non magis posse dici Antichristum, quam Lutherus aut Calvinus*, quos blasphemix & hæreseos, os impudens ibidem accusat ; argumenta vero reformatorum doctorum, quibus contrarium manifestò demonstrant, & rationes firmissimas, quibus primorum re-

formatorum facta & scripta à calumniis vindicant, eorumque doctrinam stabi- liunt, *deliramenta & apocalyplicas phreneses*, vocat Montacutius in Appello Cæsar. perstringens proculdubio oblique nervosissima argumenta Jacobi regis, in epistola illa monitoria vere aurea : & ne ullum omnino restaret vestigium Antichristianismi Papæ, Cantuariensis ipse (ut fatetur in oratione habita in Camera Stellata. pag. 32) propria sua manu delevit ex liturgia Anglica, vocem *sectæ Antichristiana* junctam Romanæ : ejusque loco *Babylonica* substituit, *ne scil. Pontificis scandalo esset*.

De Pontifice Romano honorifice loquuntur : & *ecclesiam Romanam sedem Petri, cui potentior principatus super omnes tribuendus est*, Cantuariensis in relatione colloquii cum Jesuita nuper impressa & aucta. pag. 183. & 154. & 133. Montacutius in antidiatribâ pag. 51. & 116. *in hac sede summi pontificatus apicem, & fontem sacerdotii esse*. idem ibid. p. 158. à quo nisi successionem suam derivare posset præsens Archiepiscopus Cantuariensis, quam misera esset ipsius conditio, inquit Poklingtonus, in altari Christiano, p. 50. & nisi successionem hanc ab ipsa sede Petri aut alterius Apostoli ostendere posset, non audiendus esset. Poklingtonus in libro, cui titulus ; *Dies dominica non est habenda pro sabbatho* : *Atque hoc* (inquit idem ibid.) *est quod inter alia, episcopali jurisdictioni nosmet submittere facit, Puritanismus est*, inquit Montacutius Origin. p. 417. *denegare titulum sanctitatis sue Pontifici Romano, etiamsi fuerit prodigium & propudium honestatis, & eundem aut similes titulos reprehendere, est phrenesis hominum solummodo fanaticorum*. Pio & prudenti zelo Imperatores quidam de equis descendentes venerationem iisdem Pontificibus exhibuerunt. Montacutius in antidiatribâ. p. 40.

imo

imò eosdem adorant. *ibid.* pag. 158. *ut totumque Christus, ut Dei & hominum patris singularis illis debetur honor.* *ibid.* pag. 166. *Principatus, dominis, facultatibus & omni quicquid nomine possessionum Petri venit, fruatur, utatur: modo alienam possessionem non invadat.* *ibid.* pag. 95. *Potestatem Pontificis, in Gallis & Hispania regibus perutilem esse.* *Cantuariensis in relat.* pag. 202. *Si rex Anglia subditis suis imperaret, ne quid ecclesiastici negotii in regnis suis sine Papa auctoritate decernerent, & ut quicquid sanxit, sanxeritve legis Apostolica auctoritas, id legis loci sit, tenentur omnes obedire.* *ibid.* *Montac.* pag. 156.

De Cardinalatu & Cardinalibus, licet commento Patribus ignoto, honorifice sentit *Montacur.* in appar. pag. 56, & 57. *Sibi plaudit, quod Cardinalem Baronium, virum in eminentissima dignitate constitutum, quam non solum eruditione, verumetiam singulari sanctitate & tantum non ascetica, merito quidem suo esset adeptus: nusquam nisi honorificentissime compellat.* & *Poklingtonus* in altar. pag. 34. *Barromaeum summis laudibus effert, ob jejunia, preces, charitatis opera, pietatem exemplarem, qui vanitatem omnem tam in verbis quam factis aspernaretur, episcopum vocat pium, & acriter perstringit adversarium contra sentientem: Itaque Poklingtono idolorum cultus, quibus impente deditus fuit hic Cardinalis, nulla est vanitas: & crudeliter scivire in ecclesiam Dei & sponfam Christi, pietatis nomen apud eum meretur, non verò tyrannidis.*

Quum animo tam amico ferantur in caput, & humeros hujus monstri corporis, non dubitandum, quin reliquum corpus honore affecturi sunt: ideoque eandem esse (asserunt) Pontificiorum & Reformatorum religionem; neque peri-

culo vacare, si quis asserat (uti semper asseruit Anglicanae ecclesiae liturgia, regnante Jacobo rege) Pontificiam religionem esse rebellionem. *Cantuari.* in relatione colloquii. pag. 36. & in oratione in Camera Stellata pag. 36. *Protestantium ecclesiam non fecisse secessionem ab ecclesia Romana, in qua adhuc sint omnia ad salutem necessaria, & qua adhuc omnia habeat quae ad ecclesiam essentialiam necessario requiruntur.* *Potterus* in vindicatione charitatis ecclesiae reformatae. pag. 66. & si qui longius processerint, & acrius perstrinxerint illam ecclesiam; zelotas esse prudentia & charitate destitutos. *idem* pag. 74. *Hinc reformationis opus per Lutherum deplorandum schisma vocat Cantuariensis. Controversias in quibus à se invicem haec ecclesia differunt, tales non esse quae alterutrius partis salutem impedire possint, cum non sint fundamentales.* *Heilenf.* in responso contra *Burton.* pag. 124. & licet pontificia ecclesia errores essent fundamentales, eam tamen esse aliarum quas tuetur fundamentalium veritatum efficaciam, ut instar antidoti, admixta errorum venena hebetent. *Josephus Hallus Exoniens.* episcopus in veteri religione prope initium, & *Butterfeildius* in ejus vindiciis. *Qui profitentur se Iesum Christum diligere, licet in fundamentalibus errent, fratres tamen orthodoxis esse, & salvari posse.* *Potterus.* *Ubi supra* pag. 109. & ne quis existimaret haec dici de iis solum qui in ecclesia Romana vixerunt ante reformationem, extendit *idem Potterus ad hodierna tempora, & nunc bene sperandum de omnibus, qui simplicitate cordis seducti, Romanam fidem profitentur, in ejusque professione moriuntur,* pag. 77: *Non sine insigni injuria Pontificios accusari idololatriae haereseos, aut schismatis: Idololatriae, cum cultum naturae creaturis non tribuant,* *Shelfoordus,*

dus. pag. 300. Montacut. in apparat. pag. 79. & in Originib. 309. quo factum est, ut Cantuariensis ex liturgia jejunii recepta, expungi curaverit vocem idololatriæ, qua submersi jacuisse dicebantur majores nostri in ecclesia Romana. Dovvus in respons. contra Burtonum, pag. 142. hæreseos injuste accusari, cum non peccent in defectu, sed excessu. Potterus, pag. 102. Sic & schismatis, cum per omnia Romanam fidem integerrime profiteantur, Montacut. in appar. 283. à schismate liberos esse & hæresi coram Deo, quia errores, se quos forwent, ipsi non invenerunt, neque primi excogitarunt. Cantuariens. re. lat. colloq. pag. 316. Schismaticos potius habendos, Scaligerum, Pareum, & alios opinatores, qui contento spretoque majorum consensu, phreneticas suas observationes obtrudunt. Montacut. in appar. pag. 389. Itaque nihil impedire quin in unam coeant ecclesiam Papista & Protestantæ, nisi insana intemperies furiosorum quorundam zelotarum obstaret (Jesuitæ videlicet & Puritani) qui pharisaica sua instituta in Christianismum retulerunt, quorum utrosque Montacut. in apparat. pag. 245. pietatis vocat carcinomata, Christianismi dehonestamenta, pacis & concordia alastoras & pernicies. Quam miris contra elogiis ornat idem ibid. pag. 45. Cassandrum ipsissimam probitatis & modestiæ animam: dolet tam male ab importuno censore Calvino exceptum: Summâ, quicumque Samaritanismum istum fovent, quam cupide eorum scripta complectuntur, & in coelum laudibus efferrunt; contra verò quam contemtim loquuntur & contumeliose exagitant exterâs reformatas ecclesias, earumque celeberrimos, & de Ecclesia Jesu Christi optimè meritos orthodoxos doctores seu vivos, seu mortuos, eosque præsertim qui elaboratissimis suis scriptis iis

larvâ detrahere, & ipsorum petulantiam retundere ausi fuerunt, inter quos sunt insignia illa nostri seculi lumina & ornamenta D. Rivetus & Voetius, quod ille Calvinum à virulentis Lanceoloti Andreae morsibus vindicaverit, hic vero Montacutum *δοκίμοσφορ* ad partes modeste vocaverit, nec passus hominem fastu turgidum ecclesias reformatas impune conculcasse: Clariss. Vedelium quam indignis modis tractaverint, referre piget.

Et ne quis putet hæc inconsiderantibus excidisse, age (inquit author) exquiratur, quo modo iis arrideant quæ in pontificiis, protestantes omnes, maxime qui reformati dicuntur, inprimis exagitant: in quatuor specimen exhibet, videlicet, Idololatriâ, hæresibus, superstitionibus, & abominando Missæ idolo.

Multiplex est Romanæ ecclesiæ idololatria, sed nullibi magis exferre se præbet omnibus conspicuam quam in adoratione altarium, panis sacramentalis seu hostiæ, imaginum, reliquiarum, & sanctorum defunctorum. Altari porro reverentiam exhibendam, docet Cantuariensis, in orat. in Camera Stellat. & ex Psalmo profert locum, Venite, adoremus, procumbamus coram Domino & altari ejus. pag. 49. & ne quis dubitaret aliam esse *εξουσίαν* à Pontificia, in adorationis hujus subsidium allegat Poklingtonus in altar. pag. 160. praxin nobiliss. Equitum S. Georgii in ipsis papismi crassissimis tenebris: & additur ratio, ab Heilens. in respons. contra Burtonum. pag. 30. propter personalem Dei in altari præsentiam, qui ibi tanquam in solio residet, inquit Poklingtonus in altar. pag. 143. Hancque etiam *εξουσίαν* urgent, cum non celebratur S. Coena: quotidiana praxis illud restatur.

Adorationem elementorum eucharisti-

tisticorum, non solum in actu communicandi, verumetiam extra eundem urgent; hinc, presbytero vel sacerdoti genuflectendum quater, quum patinam & calicem tollit & deponit, & adorationem hanc ad elementa ipsa dirigi, facile probabitur: nam si adorandum sit altare propter propinquam illam cum Christo communionem, ut differunt, multo magis elementa eucharistica, quia unio hic arctior est, magisque perspicua. Notandum etiam Cantuariensem non tulisse, elementorum illam adorationem vocari Pontificiam: nam cum præfules Scoti cap. 6. Canonum ecclesiasticorum, in exemplari eorundem ad regem misso, adorationem illam vocassent pontificiam, in exemplari ab aula remisso Cantuariensis manu sua in margine notat, delendam esse vocem Pontificiam.

De imaginibus honorifice loquuntur: *carum everiores*, Montacut. orig. pag. 162. vocat, *furiosos iconoclastas, religiosos scilicet nebulones: Contumelias illis illatas, in archetypum, id est, Christum & sanctos transire, & si quis* (inquit idem antidiab. pag. 28.) *sancti alicujus imaginem dedecore afficiat, illum in carcerem optaverim, & sua temeritatis poenas dare.* Nolunt inter iconomachos censerī, & ideo summa cura in templorum cryptis, larariis, parietibus & fenestris, frequentissimas imagines asservant, Montacut. antidiat. pag. 24. & situ ac squalore rancidas exornavit Couzicus præbendarius Dunelmensis: *Has externam pulcritudinem ecclesiis afferre, & libros esse Laicorum asserit* Montacutius, Antigage, pag. 300. *Controversiam inter Pontificios & Protestantē esse* *ομοιογενειαν*. Idem in Antid. pag. 40.

De reliquis audiatur Montacutius, antidiat. pag. 17. *Ego certe* (inquit) *cum Constantino, reliquias illas fasciis*

involvam, auro includam circumgestandas, admovebo labiis, ac collo suspensas manibus oculisque crebro usurpatas intuebor, vel in apothecas condam & recludam inter preciosissima cimelia censendas. Veneratione relativa exemplo veteris Ecclesiæ colendas esse dicit idem, ibid. pag. 16. *Neque peregrinationem religiosam ad loca sancta improbandam esse*, ibid. pag. 44. *litē denique omnem de reliquiis inter partes hodie, esse de lana caprina, & asini umbra.* idem, in Origin. pag. 45.

De sanctorum demortuorum adoratione, docent; *Sanctos esse orationis & intercessionis mediatores apud Deum.* Montacut. antidiat. pag. 20. ideoque *sanctorum festa à se celebrari, ut eorundem intercessionis participes esse possint.* Lancelotus Andreas in stricturis, opere posthumo, cura & censura Cantuariensis excuso, pag. 8. *Immerito idololatria aut superstitionis taxari, si quis oraverit; Sancte angele custos, ora pro me.* Montacut. De invocat. sanct. pag. 99. Inter omnes vero sanctos demortuos, nullus est quem Pontificii impensius venerentur beata Virgine Maria. & hujus cultum promovere conatus est Antonius Staffordus, peculiari libello Londini impresso, cui titulus; *Feminei sexus gloria, defenso ab Heilens & Dovvo, in scriptis publicis & approbatis.* Ubi asserit, *immunem fuisse ab omni peccato.* pag. 8. *reginarum reginam, filiam, matrem, & sponsam Dei.* in præfat. *illius miraculosam in cælum assumptionem veritatem esse infallibilem.* pag. 210. *quam meritis suis acquisiverat.* pag. 21. & 80. *Coram ea justorum animas procumbere.* ibid. in panegyrico. *ipsi terrena omnia cognita esse ex speculo Trinitatis.* ibid. *Puritanismum esse, si quis renuat in ejus honorem salutationem Angelicam repetere.* pagin. 220. & nisi boni simus Mariani, malos esse

esse Christianos. *ibid.* Pietatem monachorum, monialium, & magnatum ac principum, qui sodalitis Maria nomina sua ascribunt, laudandam esse & imitandam. pag. 23. Hæc, imo omnia quæ hoc libro continentur, defendunt Heilenf. in responsi. contra Burton. p. 123. & Dovvus contra eundem, pagin. 54. utriusque vero auctoris scripta à Cantuariensi recensita & approbata profitant. Eandem pæne semitam terit Montacutus: *Aliter Mariam in mundum ex utero materno processisse, quam alia mulieres.* in apparat. p. 301. *vixisse immunem ab actuali peccato.* *ibid.* pagin. 338. *Omniium creaturarum esse dominam.* pag. 321. *Majorem mundum Deum potuisse facere, majus etiam cœlum; majorem autem matrem, quam est Mater Dei, Deum facere non posse.* ex Bonaventura citat & probat, pag. 302. & recte Thomam dicere, *Beatam virginem ex hoc quod est mater Dei, quandam habere dignitatem infinitam.* *ibid.* Atque hæc de idololatria.

Proximum est de hæresibus dicendum, quas junctis manibus in Pontificiis acerrime exagitant Reformati omnes: has tamen vel extenuant, vel amplectuntur factionis hujus primipili.

Nam contra SS. scripturæ perfectionem urgent *traditiones dogmaticas*, non de ritibus, sed de doctrina ipsa, & harum numero ascribunt *baptismum infantium*, *diei dominica sanctificationem*; *traditionem poculi eucharistici Laicis*; *orationes in linguis populo cognitis*, & *cat.* Whitus, episcopus Eliensis, de sabbatho, pagin. 97. Montacut. in origin. 396. Ex penu hoc locupletissimo deprompta sunt illa omnia quæ in visitationibus rigide urgent, videl. *Iuridictio Episcoporum supra presbyteros*, *prostratio & genuflexio coram altari*, *oratio ad orientem*, *signum crucis in baptismo*, *formatio crucis in aère*, *ejusdem*

super altare positio, & sexcenta alia ejusmodi. Heilenf. antidor. Lincolnienf. pag. 87. Samuel Hoardus in concione quam habuit in visitatione metropolitana. pag. 15. & *hisce omnibus auctoritatem scripta legis vendicant*, Whitus de sabbatho. *Denique in eo solum scriptura sensu acquiescendum, qui traditionis & consensus patrum auctoritatem habet:* Chouneauus in collectionibus Theologicis, Cantuariensi dicatis, neque unquam adhuc improbat. pag. 31. Poklington. altar. pag. 129. & Cantuariensis ipse in relat. colloq. pag. 62. *Verbum divinum aliud est scriptum, aliud non scriptum.* & *ibid.* p. 84. *Candela scriptura non est prius lux, quam accensa fuerit per admotionem luminis ecclesiastica traditionis*, & *ibid.* pag. 114. *Lumen scriptura per se non est clarum satis, nec potest locuples testimonium sibi ipsi perhibere.* & p. 104. *Quando Patres dicunt se inniti scriptura, non excludunt traditionem.* & *ibid.* *quia scriptura est recondita & obscura, & potest in diversos sensus trahi, nemo propriis viribus absque ecclesia fidat.* An hoc non est S. Script. cum pontificiis judicis & normæ absolutæ auctoritate spoliare, & traditiones ecclesiæ (per quam intelligit pontificiam) non solum æquare, sed & supra scriptum Dei verbum extollere?

De vita monastica docent, *Everfionem monasteriorum per Henricum VIII Angliæ regem sacrilegam fuisse* *Teuzazav*, facinus flagitiosum. Montacut. in originib. 303. & 384. *cum vita hac originem suam repetat ab Elia, Eliseo, Iohanne Baptista.* idem, *ibid.* p. 369. & 370. *& strictas regulas ab Euangelista Marco.* Wats in concione de Apostolica mortificatione, pag. 20. *quos si voluntarii cultus aut superstitionis coarqueris, eadem opera sanctos instituti illius authores, Eliam, Eliseum, Danielem,*

tem, Marcum accusabis ejusdem criminis. idem pag. 28. Hodiernos Carthusianos, Franciscanos, & ceteram istam monachorum facem, pios & bonos ac religiosos esse, etiam ratione ordinis sui. Staffordus in feminina gloria, p. 236. Virginem Mariam monialem vixisse. idem pag. 22. Processiones discalceatas per urbium compita, monachorum horas canonicas, vigiliis, nocturnas ad templa peregrinationes, & similia, nulla ratione reprehendendas esse, dicit Wats, ubi supra.

De limbo Patrum, & orationibus pro defunctis, sic Montacutius in apparat. pag. 476. Sanctos ante Christum defunctos caelo non receptos fuisse; sed inferno inclusos, unde à Christi descensu ad inferos liberabantur, & in hujus confirmationem locum illum 1. Pet. 3. 19. contra Puritanos adducit, idem in origin. pag. 286. Imo, pium est credere Christum, dum dicitur infernum spoliasse, paganos virtutis commendatione ornatos inde liberasse, ut sunt, Socrates, Aristoteles, Hercules, Epaminondas, Plutarchus, & similes, inquit, Maxvvallus in demonstratione, pag. 9. Atque licet scriptura mentionem tantum faciat duorum locorum post mortem, neque ullum sit in scriptura indicium alicujus loci tertii; non tamen inde sequi non esse tertium, quia multa sunt quae non indicantur in scripturis. Montacut. in apparat. pag. 135. Oblationes & preces pro demortuis, in pontificiis non solum non damnant, verum etiam autoritatibus Patrum confirmant. Lancel. Andreae strictur. p. 56. Poklingt. altar. pag. 83. Et omnes veteres liturgias in causa hujus subsidium advocat Dovvus. pag. 56. De sacramentis, in hisce cum Pontificiis consentiunt, quod sacramentorum veteris testamenti vim diminuant, & mera fuisse signa gratiae. Montacutius in ori-

ginib. pag. 72. quod cum synodo Tridentina anathema dicant eis, qui dixerint Iohannis baptismum eandem vim habuisse cum baptimo Christi: Quod contraria sententia Calvini, sit privati hominis *ὁρῶμενος*. Idem, ibid. pagina 390. Quod omnes omnino infantes baptizati in baptismo vere regenerentur, justificentur, sanctificentur: neque ullatenus dubitandum de eorum salute, si ante commissa actualia peccata ex vivis excefferint. Montacut. in Appello Caesarem. pagina 35. Whitus Eliensis episcop. contra Dialog. pag. 95. Licet idem ante ademtum episcopatum dogma hoc, ut pontificium, rejecerit, in colloquio cum Jesuita Fischero. p. 176. Quod baptismum simpliciter necessarium ad salutem, non solum ratione praecepti, sed ratione medii, allato in hinc finem loco ex Iohannis Evangelio cap. 3. 5. Nisi quis renatus fuerit, & cat. Cantuariensis in relatione Colloqui cum Jesuita. pag. 56. Expositiones vero reformatorum doctorum contrarias, meras esse elusiones excogitatas in contemptum Dei & dispendium animarum, dicit Montacut. in origin. p. 397. Quod cerimonia ab hominibus inventa & baptismo superaddita, (ut vestis alba, oleum, lac, sal, chrisma,) baptismi sint ornamenta, & exercitia, quibus mens extenarum rerum sensu & significatione ad divinum cultum, ipsumque Deum attrahitur) retineri debeant; & ubi abrogantur, denuo restituenda. Montacut. in antidiatr. pag. 15. & 16. Quod tota illa disputatio inter partes de quinque illis (spuriis, ut reformati vocant) sacramentis, sit *λογικὴ γὰρ*. Andreae Wintoniens. episcopi strictur. pagina 11. Quod Confirmatio per episcopos, plenos & perfectos faciat Christianos. Poklingtonus in Altar. pag. 65. Quod nullius momenti sit quaestio de ordinum sacrorum numero, & quod penuria ec-

cle-

clesiarum factum sit, quod in reformatione ecclesiarum omnes isti ordines non vigent. Andreae strictur. pagin. 12. Quod jure divino Episcopis, iisque solis, competat pastorum ordinatio, ita ut à nemine non episcopo ordinato & rite consecrato possit adhiberi; & irrita sit omnis ordinatio & missio, qua à non legitimo & Canonico more non proficiscitur. Quod, si à se orientur aliqui, & non missi ingerant caelesti huic functioni manus (intelligit hic earum ecclesiarum pastores à quibus Episcopatus exulat) viderint ipsi quid sint responsuri olim summo sacerdoti, cujus partes usurpant; nos nostras, non aliorum tuemur vocationes. Inquit Montacutus, in anti-diatr. pag. 138. Causas matrimoniales per jus Canonicum pontificiorum dijudicari volunt: cujus juris originem repetunt à primorum Papatum decretis; quae ubique urgent Canones Apostolicos, Clementis constitutiones, & similia scripta supposititia. Poklingt. & Heilens de altar. passim. Montacut. ubique: & huic juri Canonico, Basileensis concilii decreta ascribunt, Ut Staffordus in gloria feminei sexus. pag. 128. Pro festo visitationis Mariae, concilium illud citat: Proh quam verum est illud! Qui modestiae limites semel transilierit, eum gnaviter impudentem esse oportet. De sacramento poenitentiae docent, auricularem illam confessionem plurimum prestare utilitates, ideoque pie frequentandam ab iis qui ad eucharistiam accedunt. Whitus Eliensis episcop. in praefatione de sabbatho: & dolendum esse quod aboleatur, Sprint. in concione de Confess. p. 18. typis excusa cum approbatione. Neque ulla peccata colanda esse si sacerdotalem absolutionem expectemus, in qua exercenda sedent sacerdotes ut judices delegati à Deo: Confessionem hanc privatam sacerdoti factam unicuique esse medium obtinendi pec-

catorum remissionem. Idem pag. 16. & 19. & 15. diserte & totidem verbis. Prater privatos confessores, consultum esset ut in singulis ecclesiis revocaretur usus ille publici poenitentiarum (qui olim in usu apud veteres) qui initio quadragesima in die Cinerum, in reclinatorio residens, omnium confessiones audiret, & singulis cinere capita primum resper-sis, poenitentiam in quadragesima praestandam praescriberet; & plenarie satisfacientes exeunte quadragesima ante paschatis festum absolveret, hac (inquit Poklingtonus in altar. pag. 57.) est illa sancta disciplina, quam restitutam cupit liturgia: Atque hac poenitentia vere satisfieri Deo pro peccatis commissionis: ut oratione pro omissionis, inquit Shelfordus. p. 125. & 129. De extrema unctione nullam fore controversiam cum Pontificis, utantur pro-ut velint, modo ne in censum sacramentorum eu-angelicorum ascribant: Montacut. in Antigag. pag. 267.

De fide, justificatione, legis implementatione, & merito, docent. Fidem nudum tantum esse assensum, nullam requirere applicationem, nullam fiduciam personalem; eamque personalem applicationem esse meram praesumptionem, & cerebri non satis sani figmentum. Shelfordus p. 36. Optimum medium apprehendendi Christum, esse charitatem. Ibidem p. 106. Iustificationem quidem ab Apostolo attribui fidei, sed illud intelligendum esse Inchoative tantum. Chouaenus in collect. theolog. pag. 69. Charitatem esse fidei formam: & per eam primario coram Deo justificari homines, Shelfordus, pag. 102, & 106. quod hoc apodictico scilicet syllogismo monstrum illud theologi confirmat, Deus justificat: at Deus est charitas. E charitas justificat: vah! quanta caligine occaecatos oportuit fuisse eorum oculos, quos non puduit impurum & inutilem

tilem hunc libellum, in ipsiſ Academi-
corum comitiis ſolemnitatibus one-
rare tam ſplendidis profunda & raræ
eruditionis elogiis; an quos per calu-
mnia Solifidianos vocant, tam obſæ-
naris homines putant iſti novatores, ut
inſulſis ejuſmodi nugis ſcutica aut feru-
la caſtigandis; de controverſiæ ſtatu ſe
moveri permitterent? Sed me conti-
neo. Docent etiam, *juſtificationem pec-
catoris coram Deo, nihil aliud eſſe quam
conversionem & ſanctificationem per
juſtitiam inherentem.* Idem Shelfor-
dus p. 107. Montacut. in Antig. p. 142.
*Legem Dei non ſolum poſſe, verum etiam
in hac vita facile impleri:* Shelfordus.
pag. 121. *Deumque ſi præſtitu impoſſi-
bilia imperaſſet, injuſtum fore & tyran-
num.* idem pag. 136. Whitus de ſabba-
tho, pag. 157. *Extremam blaſphemiam
eſſe, ſi quis dixerit in optimis ſanctorum
actionibus eſſe admixtum aliquid pec-
cati.* Shelf. pag. 147. *A quibuſdam non
ſolum perfecte in hac vita impleri le-
gem; verum quosdam ſupererogare, præ-
ſtando Conſilia illa, (quæ vocant) perfe-
ctionis, caſtitalis, paupertatis, & obe-
dientia.* idem pag. 184. *Bona opera ve-
re & proprie eſſe meritoria æterna vita.*
idem paſſim ubi ſupra. *Idque ex con-
digno.* Montacut. Appello Cæſar. &
in antigag. pag. 153. *eſſe veras efficien-
tes cauſas ſalutis, uti mala opera ſunt
damnationis.* Chouneus in collect.
Theolog. pag. 18. Et quod multo ma-
ximè admirandum venit, licet ejuſmodi
ſcripta ab orthodoxis pro tribunali exa-
gitata ſint, nondum tamen à Cantua-
rienſi obtineri potuit, ut heterodoxias
iſtas ſibi diſplicere ſignificaret, quin
contra per hyperaſpiras ſuos Heilens &
Dovvum, authores eorumque hæc dog-
mata defendit. Atque hæc de erroribus
& hæreſibus Pontificiis à ſactione
hac reſortis: ſi cui animus ſit eor-
um ſcripta legere, primo intuitu

perſpiciet iſdem argumentis utroſque
niti.

Sequitur ut, quo animo ſint in ſuper-
ſtitiones pontificias, dicatur: verbo qui-
dem fatentur eccleſiam iſtam ſuperſti-
tionibus laborare; verum cum in ſpecie
ad earum designationem deſcenditur,
aliter rem ſe habere comperietur: *Nam,
quid vetabit quominus me ſignem ſigno
crucis in qualibet corporis parte, quo-
cunque demum tempore; in omni actio-
ne, cum in veteri eccleſia hoc factum
fuerit, eodemque ritu ſine ullo ſcandalo
& ſuperſtitione adhuc uti poſſumus.* in-
quit Montacut. in Appello Cæſar. pag.
268. & inter genuinas Apoſtolicas tra-
ditiones recenſet Samuel Hoardus, in
concion. pag. 15. *Pontificias ſuperſtitiones
de reliquiis ſanctorum circumge-
ſtandis, audivimus ſupra Montacutio
probatas. Modum orandi, eorum (uti
canit Mantuanus)*

*Qui ſilo inſertis numerant ſua mur-
mura bacis,*

ſeu per globulos, & roſaria, laudat, &
ſacram arithmetica vocat Staffordus,
in gloria feminei ſexus pag. 148. *Ieju-
nium quadrageſimale uſque adeo arri-
det* Montacut. in antidiar. pag. 9. *ut
non renuat hæreticus judicari, niſi ab
Apoſtolica authoritate ſancitum fuiſſe
probaſſerit. Et à divina authoritate
deſcendere dicit Couzenius in devotio-
ne, pag. 221. ut & diei Veneris jeju-
nium.* idem, ibid. & ſi Epiphania (inquit
Guilielmus Wats in concione de Apo-
ſtolica mortificatione pag. 50.) *creden-
dum, eadem authoritate nititur diei
Mercurii jejunium.*

De locorum ſanctitate profitentur,
*ante Chriſtianam ſepulturam cæmite-
ria neceſſario conſecranda eſſe ab Episco-
pis: quomodo vero conſecratio ea pera-
genda ſit, ad antiquos canones referunt;
& conſecrata pollui ſecularibus actio-
bus,*

(c)

bus, aut sepultura hæretici, schismatici, aut excommunicati. Laurentius in concione pag. 9. Josephus Hallus in concione habita ad consecrationem cœmeterii. pag. 38, & 40. & exemplo Iudæorum hanc consecrationem obtrudit. *ibid.* Temples esse peculiaribus ritibus consecranda, & iis consecratis sine periculo ascribi sanctitatem, laudatque illud Bernardi, quis parietes istos sanctos dicere vereatur quos manus sacrata Pontificum tantis sanctificaverit mysteriis. Tedderus in concione habita coram Episcopo Norwvicensi. pag. 8. Profanari temples, si quis intra eorum parietes caput operiat. Shelfoordus pag. 51. altaria speciali ritu consecranda esse, & encensia celebranda. Poklington. altar. pag. 141. Altaria cancellis separanda esse à reliquo templo, inter quos solis sacerdotibus ingredi licet; regibus & imperatoribus aliquando idem concedetur cum creatori dona offerunt. Poklington. *ibid.* pag. 80. coram altari ter se prosternere debere sacerdotes. Laurentius ubi supra. pag. 20. Propter arctam illam unionem inter locum illum & humanam Christi naturam. *ibid.* pag. 12. quæ in altari tanquam in throno residet. Cantuariens. in oratione habita in Camera Stellata. pag. 47. Precandum esse facie ad orientem conversa, cum sic tradiderint Apostoli. Heilens antidot. Licoln. Dum recitatur Decalogus, genuflectendum esse; dum symbolum & Euangelium, standum; uti & cum habetur concio, apertis capitibus standum esse auditoribus. Shelfoord. pag. 20. 22. & ad nomen Iesu genuflectendum, exemplo præsulum licet nulla adhuc lege iungatur. *Ibid.* Delictum esse contra quintum decalogi præceptum, si quis festa in honorem B. Virginis Maria, Angelorum, & sanctorum non religiose observet: Couzenius in devotion, & profanari sacrosancta illa festa operibus:

Diem tamen dominicum non profanari aut pollui iisdem operibus si ea magistratus permiserit, cum abstinencia ab operibus secularibus die dominico nullibi in novo testamento imperetur, & quod non prohibetur ulro permissum est. Whitus Eliensis episcopus, in libro peculiari quo probat diem Dominicum non habendum esse pro sabbatho. pag. 217. & ne inficeretur populus Iudaismo sabbathi, imperatum fuit pastoribus omnibus in Anglia ut publice prælegerent scriptum, quo omnibus concedebatur licentia ludendi diebus Dominicis post finita sacra, dummodo iis interfuissent. Heilens in Historia sabbathica.

Restat quartum caput de missa pontificia: Cui ut viam præmuniant, vatiano odio contra publicas conciones in ecclesiis reformatis frequentatas feruntur: ut iis extrusis locus sit missæ. Itaque docent, munus concionandi publicum paucis tantum quibusdam extraordinariis & eminentibus viris committendum esse, necessarium tantum esse cum reformandi sint errores aut novi canones proponendi: hoc est, in ecclesia constituenda, non constituta: præcipuas partes pastoralis officii esse intelligenter ac distincte legere liturgiam, ejusdemque prælectionem esse efficacem concionem. Shelfoordus, pag. 35. 39. 76. & passim ex professo. Non esse publice petendum precibus auxilium Spiritus sancti ante inchoatam concionem; aut finita concione ejusdem operem ad audita in praxin referenda. Heilens contra Burton. pag. 165. Neque consultum esse pastoribus etiam doctissimis, ut privatim etiam in conclavibus, alia precum formula utantur, quam qua in liturgia præscribitur; alias sciant se conatu temerario Dei majestatem contemnere: Couzenius in devotion. præfation. Diebus Dominicis, ad summum semel tantum concionandum esse, pomeridia-

ridianus superfluas esse. Shelfordus p. 93. Heilens contra Burton. p. 166. 168. (atque hic non sine singulari seu oscitantia, seu impudentia in historia sua sabbathica, parte 2. c. 6. §. 9. aulus est asserere, *Decretum fuisse idem in ecclesiis reformatis Belgicis in Synodo Dordrechtii convenientibus anno 1574. artic. 46. ex rabula procul dubio Scultingio citans hunc canonem. Publica vespertina preces non sunt introducenda. ubi hactenus non sunt; & ubi sunt, tollantur.* quasi vero synodus illa loquatur de die Dominico, quod pro confesso sumi vult Heilens: atque inde infert, decreto synodico veritas esse pomeridianas conciones diebus Dominicis, quod certe patribus illis ne per somnium quidem unquam in mentem venerat; Nam revera loquuntur de concionibus quæ postmeridianis horis haberentur in reliquis septimanæ diebus.) Docent etiam, *conciones istas publicas magis officere pietati quam prodesse, sanctiusque victuros homines si essent conciones infrequentiores, cum per eas nascantur schismata, hæreses & quicquid vitiorum cernitur in populo.* Shelfoordus pag. 71. 82. Deus bone quanta verborum amarulentia infectentur hodiernos pastores, qui ex Apostoli præscripto sermonibus ad populum instant tempestive & intempestive, *pruriginosos quidlibet effutientes, qui ecclesiam in tonstrinam vertunt, catulos oblatrantes, clamatores odiosos & molestos, ineptiarum plenos vocat* Lancelot. Andreas posthum. oper. pag. 32. quia seculari verborum tinnitu & seculari scientiæ ostentatio purum Domini verbum corrumpere illis religio est, & luporum adventum ac artes populo sibi commisso demonstrant, veriti ne torpido silentio pereuntium sanguinis rei essent.

Atque sic profligatis concionibus,

De Missa docent, *satis significanter ipsorum liturgiam ea voce denominari, exemplo veterum.* Poklingt. in die Dominico. *Et sicuti vocem ipsam non admittant, sic neque rem voce contextam modo sano sensu intelligatur.* Montacut. antidiatrib. pag. 10. hoc est, *si sola transsubstantiatio à missa removeretur,* Poklington. altar. pag. 138. *Imo nec de voce transsubstantiationis certamen moveremus,* inquit Montacut. antidiatrib. pag. 10.

Vocem cum non aspernentur, videndum an pari affectu in res ipsas ferantur: Atque hic consideretur (inquit author) liturgia Scotis obtrusa, (quem foerum esse Cantuariensem, frequentes per eum lituræ, interpunctiones, additiones, quin & quatuordecim literæ ipsius ad præfules Scotos, dum libri hujus editionem promoverent, satis licet contra jurantem arguent, & illud Eliæ Petlæi præfixum liturgiæ Anglicanæ à se Græcè factæ: quo gratulatur Archiepiscopo, *Ob restitutam ejus cura liturgiam sua dignitati, ita ut solenni more observetur in omnibus totius insulæ regionibus.*) Et cum missa componatur; facile apparebit. Omnes Missæ pontificiæ partes ne una quidem exclusa, contineri in Liturgia hac Scotica vel formaliter vel virtualiter: ejusque parallelum se propediem in lucem publicam daturum spondet author. Specimen nunc exhibet in iis missæ principalioribus partibus, quas primi reformatores in Anglia ex liturgia Anglicana expunxerant, & quas Scotis obtrusos de novo inseruit Cantuariensis: Offertorium videl. Canon, & communio.

Offertorii tum vox, tum res ipsa expressè continetur, eaque sæpius repetita, ne lectori incauto & cursim forte legenti excideret, ritum esse Synagogæ non negant liturgici pontificii, & huc collimat liturgia Scotica, quæ quinque

ex veteri testamento locos præfigunt, quorum literalis sensus Judaicam oblationem directe infert: quam usque ad eo cupide amplectuntur, ut ipsam ejus (ut ita loquar) formalitatem imperent: *positio patinae per sacerdotem super altari*, repræsentat, inquit Durandus in rationali, illud Levitici 14.4. Ponetque manus suas super caput hostiæ, & acceptabilis erit: Et ut sciatur præparatoriam hanc oblationem tam esse pro mortuis quam vivis, statim subjungitur *mortuorum commemoratio*, qui in singulis suis ætatibus lumina fuerunt mundi, & *ornati singulari gratia ac donis*, Couzenius, *speciatim sanctos quosdam nominat*. In devotione pag. 371. Neque hic se continent, verum *alios omnes Dei servos addunt, qui cursum suum in fide perfecerunt*, & *nunc à laboribus quiescunt*: quæ Bellarmino commodissima videtur explicatio eorum qui sunt in purgatorio, pro quibus preces concipere jubet Couzenius Cantuariensis Scholæ egregius discipulus, Devotionis suæ pag. 373. Horum nullum est omnino vestigium in liturgia Anglicana.

Sequitur Canon Missæ, quem non minori odio prosequuntur Protestantes omnes, quam summa reverentia colunt Pontificii, fatense Bellarmino lib. 2. de missa cap. 18. Ejus orationes & præfationes pæne omnes sunt in liturgia Scotica: sed supra omnes maxime eminent Orationes consecrationis & oblationis; quas verticem & cor divini sacrificii vocat Innocentius, lib. 4. cap. 1. Consecrationis porro nomen quod in Anglicana expunctum fuit, (quia sensu pontificio Consecrare est consecratione transsubstantiare, inquit Durandus lib. 4.) hic in liturgia Scotica inseritur majoribus literis: *Oratio consecrationis: Et hæc jubetur recitari à sacerdote ad latus altaris occidentale; facie, à popu-*

lo qui longe distat, averfa: Et quid differt hoc à secreta murmuratione verborum consecratoriorum inter Pontificios? Quare si quis hinc inferet, licere sacerdoti lingua populo incognita sacrum illud peragere, (quandoquidem Deus quem alloquitur, omnes linguas æque intelligat, elementa verò ipsa quæ consecrantur nihil intelligant, & populus, in cujus solius gratiam usus linguæ cognitæ urgetur, cancellis ab auditu sacerdotis averfi arceatur, ut audire nequeat) haud facile respondebit factio hæc adversaria, præsertim cum eorum longe doctissimus Whitus Eliensis Episcopus de sabbatho, pag. 97. *neget jure divino peragenda esse sacra lingua populo cognita, & ad ecclesiasticam traditionem referat*: longe tamen aliter sentiebat & loquutus fuit, cum ad insulam & mitram nondum promotus fuisset; nam in libro, quo doctissimi fratris vindicias contra Jesuitam peregit, cui titulus Orthodoxa fides, cap. 2. artic. 17. Apostolicum præceptum ex 1. Cor. 14. urget. Sed non tunc aperta fuere factionis hujus mysteria: cui solenne est à se semel posita convellere, & religionem ad ambitionem suam attemperare. In ipsa illa consecratoria oratione ipsa formalia Pontificiorum verba inseruerunt, quibus eorum transsubstantiatio innititur; nam *Deus rogatur, ut velit ita sanctificare oblationes panis & vini, ut fieri nobis possint Christi corpus & sanguis*: Consona sunt hæc illis Montacutii in Appello Casarem. pag. 289. *De modo presentie Christi inanem esse inter pontificios & reformatos litem: concordiam esse facilem, nisi pacis consilia Iesuitæ & Puritani à Diabolo instigati impedirent*, & Laurentius, in concion. pag. 18. *Modum presentie non querendum esse, multo minus determinandum*. Antea tamen complura ex Cantuariensi & suis accepimus

pimus de corporali præsentia Christi in altari; propter quam altare adorari volunt. Si quis vero elevationem & adorationem elementorum desideret, eam exhibet rubrica marginalis Scoticæ liturgiæ, qua *presbyter iubetur tollere in manus patinam & calicem, & an æquum censei debet, ut sacerdos sacra mysteria in manibus sumat, sine humili reverentia & submissione.* Heilens contra Burtonum, pag. 137. Post orationem consecrationis immediate subicitur *Oratio oblationis*, eo ordine & iis verbis, quibus in missali Salisburiensi olim existabat; & ne quis dubitaret ne cum pontificiis plenum consensum foret de natura hujus sacrificii, docent, *verum, proprium, corporale, visibile hic esse sacrificium, licet incruentum, ob cuius oblationem Apostoli & omnes pastores veri sunt sacerdotes seu sacrificii secundum ordinem Melchisedechi, & mensa eucharistica tam verum & proprium est altare quam æneum illud Moisis altare fuit.* Heilens. antidot. Lincol. pag. 6. & 17. & Poklingtonus ex professo, in altari suo Christiano, authentica Cantuariensis licentia excuso, inter alia quibus ubique turget fermento Papistico cap. 20. sic loquitur. *Si nullum habemus Christianum altare, neque etiam ullum habemus Christianum sacrificium; si nullum sacrificium, neque etiam ullum habemus Christianum sacerdotem: si nullus est nobis sacerdos, apage Liturgiam docentem sacerdotem, quomodo ad altare assistere debet.*

Tertiam Missæ principalem partem facit Communio: cum liber Anglicus opportune adderet sententias quasdam de edendo per fidem, & bibendo in memoriam, ne corporalem præsentiam conciperent imperitiores ex verbis distributionis, Scotica liturgia sententias hæc delet, quia scilicet ejus authoribus propositum fuit ut populus corpora-

lem præsentiam conciperet, & responsione *Amen* eandem diserte profiteretur. Anglica liturgia jubet tradi elementa in manus communicantium; hoc in Scotica deletur, & ejus loco inferitur, *debito ordine communicet populus:* quibus verbis complura latent mysteria, nam cum iis innuatur oppositio quædam inter communionem clericorum & laicorum, neque ullibi expressum sit, in quibus differentia ista sita sit, excepto loco in quo actio hæc peragitur; cui dubium quin sic postica aperiat plurimis Pontificiorum erroribus; quales sunt, ut elementa in os communicantis populi ingerantur; ut altera tantum species laicis tradatur: Nam nullibi mentionem facit liber *Scoticus communionis Laicorum sub utraque*, quin contra Montacut. in originibus pag. 396. aperte profiteretur, nihil tale in scripturis inveniri. *Vbi (inquit) jubentur infantes in scripturis baptizari, aut in cœna Domini sub utraque specie communicantes participare; de his possumus profiteri, Nihil tale docet scriptura, scriptura hæc non prædicat: Quid sibi vult nomen illud Corporalis, de lintheo quo tegenda sint elementa post consecrationem? nomen illud nunquam ecclesiæ innotuit nisi post natam transubstantiationem: Uti & illud, si elementa consecrata non sufficiant communicantibus, presbytero repetenda sunt verba consecrationis super novo pane seu vino. Quid repositoria illa publica? A quorum retentione ecclesiam Anglicanam laudari vult Poklingr. nonne satis docent consultum esse sacramenta reservare? in quem usum, viderint ipsi: Andreas Wintoniensis in strictur. *Non audeat damnare consuetudinem illam reservandi sacramenta, & deferendi ad ægros pro viatico.**

Restat jam, ut probeur eandem factionem gravissimam tyrannidem pro-

movere tum in ecclesias, tum in subditorum privilegia.

Despoticam auctoritatem in ecclesias sibi assumere præter quotidianam praxin, hæc eorum *ἀξιώματα* demonstrant, Potestatem condendi ecclesiasticas leges solummodo competere Diocesano episcopo, tam extra Synodum, quam in Synodo, in qua quos ex clero advocare Episcopo visum fuerit, suffragia habent solummodo deliberativa, cum spirituales jurisdictionem in foro exteriori non solum à regibus, verum etiam à Deo habeant episcopi; quia dicit Apostolus, *omnis potestas est à Deo*. Samuel Hoardus, conc. pag. 8. quam habuit in Metropolitana visitatione.

Iura omnia quibus reguntur ecclesie, & quibus reges ipsi, membra & filii ecclesie permittunt se gubernari, nativam vitalitatem ex præpositis ecclesie, hoc est, Episcopis, tanquam ex corde recipiunt, & viracitatem ex ipsis tanquam ex capitibus derivant. Chouæus in collect. theolog. pag. 53. *Episcopes solos sine ullo cleri consensu posse abrogare totam ecclesiasticam disciplinam formam, licet ea legibus regni municipalibus, ac nationalium Synodorum decretis sancita sit, ac annis 80 frequentata: & ejus loco novam substituere: posse totam externam cultus divini formam unica litura obliterare, & novam à se compositam in vitis ecclesiis severe obrudere:* Testatur praxis recens Episcoporum Scoticorum, obrudentium simul & semel libros Canonum, liturgiæ, ordinationis & homiliarum; non minus monstrosa & barbara Scotis sunt hæc nomina, quam fuerunt ominosa: Ad quod faciendum Cantuariensis consilio & auxilio commoti fuerunt, suisque literis frequentissimis quæ in Scotorum manus devenerunt, ut diligens *ἐπιβλέψας* eosdem sollicitavit, ac currentibus calcar addidit: *Pari reverentia &*

cura obsequendum esse mandatis Episcoporum, qua Dei; cum Deo contraria non præceperint. Whitus in examine dialog. pag. 20. ex Bernardo citat & probat; ut & illud ex Eusebio, *quicquid in sanctis episcoporum consiliis decernitur, id universum divina voluntati debet attribui.* Ita quidem, ut si quis ausus fuerit vocare in dubium non solum Canonem, verum etiam rubricam & titulum canonum Episcopaliū, excommunicandus sit. Canon. Scotic. pag. 8. & ubi nulla poena quorundam canonum violatoribus designatur, ea ad arbitrium Episcoporum referatur. Ibid. pag. 37. quam vero gratiam ab episcopis expectare possint rei læsæ auctoritatis episcopalis, illustrata & recentia exempla satis docent; stigmata, perpetuus carcer, aurium amputatio, publica flagellatio, exilium, ingentes multæ pecuniariæ; leves dicunt esse poenas, respectu earum quas meriti sunt qui audent ministrorum paritatem ex verbo Dei probare, aut, episcopatum juris esse divini, negare: Cum tamen singulari clementia ferantur in Jesuitas, & sacerdotes pontificios: *absit* (inquit Cantuariensis in epistola dedicatoria præfixa relationi colloqui cum Piscatore seu Fischerio Jesuita) *ut ego unquam auctor aut suasor essem vel minima persecutionis contra Jesuitas; aut ut ego ipse eos persequer: nam quantum memini, neque illum, vid. Fischerum, aut illius socios, vel verbis acrioribus unquam accepi.*

Potestatem supremi magistratus usque adeo extendunt, ut nullus locus legitimis subditorum privilegiis relictus sit: licet sereniss. Rex Carolus in oratione sua regia ad parlamentum Angliæ anno 1628 ingenue professus sit, *prærogativam regiam in eo sitam esse ut subditorum privilegia tueretur;* licet advocatus regius in Anglia non ita pridem nobiles

biles quosdam Anglos in jus vocaverit regis nomine, quod scriptum quoddam ab alio compositum penes se haberent, & divulgassent, quo author scripti Regi sereniss. suggererebat, ut omnia ad sui ipsius arbitrium revocaret, subditorum fortuna sine ipsorum consensu arriperet, ac edictis suis sine parlamenti consensu leges siceret & resigeret. Quod scriptum, inquit idem advocatus, si vulgo innotuisset, maximis tumultibus causam praeberet, ac inevitabile fere damnum tam Regi sereniss. quam toti regno excitaasset. Licet Bilsonus Wintoniensis episcopus de subjectione pag. 280 fateatur, Licere subditis aliquando sine rebellionis crimine, principibus suis resistere, si imperium & regnum in tyrannidem mutare velint, aut neglectis legibus ex animorum suorum arbitrio agere, his (inquit) & similibus casibus, licet optimates & populus se conjunxerit ad antiqua & recepta privilegia defendenda, nequaquam rebelles censendi sunt. Et ibid. idem, Scotorum, Gallorum, Belgarum protestantium causam contra rebellionis crimen iislem à Pontificis objectum fuisse agit, ac diserte asserit, Licere optimatibus & populo tueri antiquam suam & Christianam libertatem pactam & conventam cum principibus, quibus primitus se submiserunt, & confirmatam ac approbatam à subsequentibus regibus; Licet serenissimus Rex Carolus, reformatos in Galliis contra illorum regem, & Germanos contra tyrannidem imperatoris juverit, nunquam proculdubio manum periclitantibus tam liberaliter majorum suorum exemplo porrecturus, si putasset nulla ratione licere subditis se tueri contra principes supremos: aut regum potestatem supra omnes leges esse, à quibus non posset limitari. Nihilominus tamen vulgo apud hujus adversae factionis principes receptum & decantatissimum

est, *regum potestatem illimitatam esse: nam cum sint Dei Deputati, à quibus quaso limitari possunt? An à legibus? Sed illarum conditores sunt & latores. Principes itaque supra leges sunt, & principi lex non est posita, & absolutam habet auctoritatem*: Heilens in moderato suo responso pag. 28. 32. Aberdonenses Theologi in duplici pag. 22. Et non minus laesa majestatis crimen incurrere qui definiet, quid rex possit aut non possit, quam Atheismi, qui pro & contra disputet, quid Deus possit aut non possit. Ait quidam ex factione ista sub larva Lyfimachi Nicanoris; pag. 3. *Regum rescripta privata, leges esse*. Heilens antidot. Lincol. pag. 66. Totus liber Johannis Wemii de primatu regis, tyrannicis hisce paradoxis refertus est; in quo nomine primatus regii omnia tum in republ. tum in ecclesia regibus concedit, Ita ut nullo casu, quicumque demum is sit, subditis liceat principi resistere, adversus quem naturalis juris defensio seu injuria depulsio omnibus & singulis adempta est. Quod & Aberdonenses Theologi in duplici sua passim effutiunt, & in canones ecclesiasticos in nupera convocatione Anglicana, Cantuariensis opera relatum est: & hinc atrociam illam rebellionis, seditionis convicia toties in Scotos jaectitata, quia privilegia ecclesiasticis & politicis legibus sancita, à pauculis quibusdam ecclesiasticis iisque exteris & peregrinis, regia gratia abutentibus conculcati, & regnum suum independens & liberum simul cum ecclesia, in provinciae servilis formam redigi non patiuntur.

Atque haec est summa illius libri. Notum est Liturgiam, Canones, Ordinationem, Scotis obtrufos ab Episcopis libros, inter praecipuas turbarum causas recenserit. Ut vero exactius intelligatur, quales illi libri fuerint, & quam

into-

intolerabiles, audiamus Synodum Glasguensem.

Sess. XI v Decembr. 6. die Iovis.

Animadversiones in librum liturgia ab Episcopis obrusum ecclesie Scoticae.

Rejiciendus est hic liber, 1. quia obruditur sine ullo praevio ecclesiae hujus consensu & approbatione in synodo nationali, penes quam proprie hujus generis negotia definiuntur. 2. quia legitimam & longo usu receptam cultus divini externam formam prorsus abolet, ac in ejus locum substituit aliam à Pontificiis mutuam, ac ex Missali, Rituali, Breviario Romano desumptam, quae plurima superflua & ridicula ac superstitiosa continet, semina etiam gravissimorum errorum ac Idololatriae, ac in multis Anglicana liturgia deterior est.

Inter alia ridicula ac superstitiosa quae à Pontificiis mutuatur, haec sunt. Nam 1. *Presbyteri tenentur matutinas & vespertinas illas preces singulis diebus publice vel privatim praelegere*, pag. libri illius 7. Porro si privatim & solus praelegat, quis usus responsionum per populum: nisi forte intelligendum sit, debere presbyterum sibi respondere nomine ecclesiae quam repraesentat, & sic preces hae cum sint publica autoritate institutae, & prolatae à publica persona, deputata ab ecclesia ad orandum nomine suo, & hac intentione ut expleat munus suum, quid aliud erunt quam preces illae Papistarum publicae, seu horae Canonicae, quarum duae ex septem reponuntur. vide Bellarm. tom. 4. Controvers. lib. 1. De bonis operibus in particulari. cap. 10. 2. Nullus certus locus destinatur matutinis & vespertinis precibus publicis; sed remittitur arbitrio Episcopi, qui sedulo studebit templorum formam ad tempora praecedentia revocare, hoc est, quando Papismus regnabat, ad similitudinem scilicet templi

Salomonis, divisi in porticum, navim, & sacrarium. 3. *Quaedam alia voce à presbytero proferenda sunt*, alia vero voce submissa, quae forma pontificiis consueta est in mysterio Missae; preces etiam quaedam, confessio fidei, & alia jubentur legi *aut cani*, cum tamen in metrum non redigantur. 4. licet situs corporis indifferens sit, in quibusdam tamen precibus indicitur, ut genibus flexis precemur; in aliis ut stemus; in aliis vero nullus omnino corporis situs imperatur. Et aliquando populus jubetur orare, non presbyter; & vice versa, aliquando populus jubetur comprecari cum presbytero, quandoque repetit, quandoque respondet, & alias orationem inter se dividunt, jubetur presbyter aliquando faciem ad populum convertere, aliquando ergo avertit: stare cum legitur Evangelium, sedere cum praeligitur epistola, genuflectere cum Decalogus: Quam frequentem oportet esse libri revolutionem à Psalmis ad collectas, ab iis ad hymnos, inde ad Psalmos, ad lectiones, ad Litaniam. 5. Exotica prorsus phrasologia Papismus redolet; etenim plurimas habet voces Scotis penitus barbaras à Romanis sacris omnes mutuatas: v. g. *Matutinas, vespertinas, Adventum, Epiphania, septuagesimam, sexagesimam, quinquagesimam, Dominicam, rogationes, loci ordinarium, collectas, litanias, Venite, Te Deum, Benedictum, Magnificat, Nunc dimittis, Sabbatum cantate, Dies cinerum, oblationes, antiphonias, puerperarum purificatio, Actorum Apostolicorum & Prophetarum veteris testamenti capita quaedam dicuntur Epistola, offertorium, Annunciatio Domini nostra, officiare, corporale, utraque species, &c.* Insolitae & exoticae hae voces, quibus perstringuntur populi aures, metus haud injusti ansam praebet, ne sub Latinorum illorum verborum invo-

invo-

involucro lateant etiam Sacra Latina. 6. In Calendario, sanctorum numero adscribuntur quidam, cum, an atri fuerint an albi, ignoretur: v. g. Lucianus, Rex David, Kentigernus, Fabianus, Agneta, Vincentius, Blasius, Valentinus, Colmannus, Patricius Episcopus, Gurbertus, Benedictus, Gilbertus, Servius, S. Georgius, Dunstanus, Suithinus, Nomen Jesu, Aegidius, Ninianus, Adamannus, Sapia, Crispinus, Hugo Episcopus, Sylvester, & cæter. 7. Confessio peccatorum & absolutio ante orationem prælegi iubetur. pag. 25. quasi vero confessio non esset precatio, & in ea multa à Deo non pererentur. 8. Verba illa conclusoria orationis Dominicæ, *quia tuum est regnum*, & cæter. aliquando omitti iubentur, aliquando recitari; & cui bono? 9. Singulis diebus, Te Deum laudamus prælegi aut cani iubetur, quasi hymnus ille ab hominibus compositus, Psalmis omnibus à spiritu S. dictatis sanctior esset. 10. *Presbyter, clerici, & populus alta voce simul omnes repetant orationem Dominicam.* pag. 42. quam hoc confusum, & annon presbyteri sunt ex clero? 11. In litanis, complurima nomina & titulos Deo ascribunt, & multoties unam eandemque orationem repetunt, *o cæles libera nos Domine*, vicies & bis *Te rogamus audi nos*, presbyter designat solum mala, quæ populus orando deprecatur; bona itidem, quæ populus orando petit. 12. Per mysterium sanctæ incarnationis, nativitatis, circumcissionis, baptismi, jejunii & tentationis tuæ, per agonem & sanguineum sudorem, per crucem & passionem, per preciosam mortem & sepulturam, per gloriosam resurrectionem & ascensionem tuam in cælum libera nos domine; quid hoc est aliud quam mera adjuratio? 13. Post 44 orationes, inter quas una est oratio Dominica, dicunt, *precemur*, quasi præ-

cedentia omnia in orationum censu non veniant. 14. Observandum quod in lectionibus S. coenæ destinatis, epistola ponatur ante Euangelium, quod est contra ordinem Biblicum; & quod gratiæ non referantur Deo post lectionem epistolæ, cum tamen sollicitè cautum sit, ut Euangelii lectionem clauderet semper doxologia. 15. Dicitur, *innocentes illos*, infantes ab Herode crudeliter necatos, *testes fuisse Christi*, seu martyres, & *Dei laudes expressisse non loquendo, sed moriendo*. Ubi varia sese produnt, tum quod infantes illi sine ulla explicatione dicantur Innocentes, quod Pelagianismum redolet. Et quod *omnes in genere testes seu martyres Christi* dicantur, cum tamen nec habitu nec actu martyres dici possint: non habitu, seu animi resolutione, multo minus actu, cum nec pro fide quam ignorarunt, nec in fide omnes mortui vere & firmiter dici possint. 16. In collectis tertiæ & quartæ dominicæ post Epiphania, & in septuagesima prælegitur deprecatio quorundam periculorum, quasi dies illi magis fatales essent aliis. 17. In collecta tertiæ dominicæ Quadragesimæ petitur tutela contra hostes, quasi dies ille huic periculo magis subiceretur aliis, aut quasi preces illo die prælectæ ad malum illud præcavendum sufficerent. 18. Dies passionis tres habet collectas, cum alii unam, alii vero nullam prorsus habeant. 19. In collecta duodecimæ dominicæ post trinitatem, petitur, *ut ea largiri velit Deus, qua precibus rogare non audent*: an hæc est Christianorum *ἀνεφοβία*? 20. Notandum, omnes fere collectas de verbo in verbum translatas esse ex Missali Roman. 21. In rubrica S. coenæ præfixa, *Sacra mensa instrui iubetur tapete, & mundo panno lineo, & aliis decoris utensilibus*, in quorum numero quin veniant supersticiosa illa omnia quibus altaria sua ornant Papistæ,

(d)

vid.

vid. crux, candelæ, phylacteria, substra-
 toria, quid impedit? præsertim cum
 hæc sibi displicere nullibi ostenderint
 libri hujus architecti. 22. Jubetur *Pres-
 byter officiaturus stare ad septentriona-
 lem altaris partem seu laius*, quem ve-
 stitu missatico indui oportebit, si ita E-
 piscopis visum fuerit: nam anno 1633
 nihil ad summam diligentiam reliqui fe-
 cerunt, ut Regi sereniss. concederetur
 facultas, quem vellet pastoribus habi-
 tum in sacris imperare. 23. Post repe-
 titam orationem Dominicam jubetur
 presbyter facie ad populum conversa
 clare & distincte recitare Decalogum;
 & populus jubetur sese interea in genua
 provolvere; unde satis innuitur aver-
 sa à populo facie recitandam esse à pres-
 bytero orationem Dominicam, & sub-
 missa etiam voce; quærendum porro
 cur populo genuflectendum sit dum
 prælegitur Decalogus, & idem situs
 corporis non urgeatur, dum precatio
 Dominica recitatur. 24. Ecclesiæ œco-
 nomo vel Diacono mandatur, *ut pel-
 vim cum fidelis populi oblationibus
 summa cum reverentia presbytero offi-
 cianti offerat, qui eandem submissa ge-
 nuflexione altari imponet, ac Domino
 offeret.* Ubi later 1. Judæismus, dum
 Deus præsens supponitur magis in alta-
 ri ante consecratam eucharistiam, quam
 alibi, quod commentum nequeunt vel
 ipsi Pontificii deglutire: 2. Papismus,
 tum dum populi oblatio præcedit sa-
 crificium, tum dum duæ oblationes sta-
 tuuntur, altera pecuniæ, altera panis &
 vini. 25. Sæpius imperatur genufle-
 xio, cum nullibi tamen reperitur man-
 datum præparationis seriæ ante com-
 munionem, & spiritualis ac interni cul-
 tus in ipso actu. 26. Permittitur uti
 pane illo azymo rotundo, hostias num-
 mularias vocant alii. 27. Jubetur pres-
 byter pro Rege orans stare, duæ item
 ponuntur orationes pro Rege, nulla pro

Regina & regis Liberis. 28. Festos dies
 se primanæ subsequenter inter celebra-
 dam cœnam significet presbyter. 29. Si
 infrequentius aut negligentius ad com-
 munionem accesserit populus, inter i-
 pla cœnæ Sacra ad communionem eun-
 dem hortari jubetur presbyter: Porro
 cum eum certior fecerit populus de
 accessu suo, uti in alia rubrica tenen-
 tur, quo fine adhibetur hæc adhorta-
 tio? quod si nomina sua communica-
 turi non designarint, neque iis statutum
 fuisset communicare, nisi forte per eam
 adhortationem animi propositum mu-
 taverint, an statim admittit presbyter,
 etiam si de scandalis ecclesiæ non satis-
 fecerint? & si tunc admittantur, an li-
 cebit censuram ullam illius scandali no-
 mine postea illis infligere? 30. Qui-
 dam dies sacri proprias præfationes ha-
 bent, quidam non, & quare? 31. Man-
 datur presbytero officianti stare, non
 genuflectere, cum orationem consecra-
 tionis recitat: & in eo loco consistere
 quo facilius & majori cum decoro utra-
 que manu uti possit, cum interim solus
 ad altare stet. pag. 207. Quærendum
 merito, quid illud sibi velit; ut utraque
 manu uti, vel utramque exercere pos-
 sit? an ut imagines crucis in aère for-
 met? an ut patinam & calicem in al-
 tum elevet? & an non diserte rubrica
 hac statutum sit, ut ad occidentalem al-
 taris partem consistat, facie à populo
 averfa & ad orientem conversa? Deli-
 ramenta & nugæ hæc theatricæ sacro-
 sanctam Domini cœnam in comœdiam
 transmutant, & Dei cultum infidelium
 ludibrio ac piorum dolori exponunt.
 32. In oratione consecratoria, verba
 institutionis per modum orationis ad
 Deum diriguntur, non ad populum;
 pro-ut constituit Christus. 33. Licet
 liturgia cœnæ ab oratione Dominica
 inceperit, nunc tamen post oblatum
 Christum, pag. 209. repetitur, præ-
 missa

missa notabili hac clausula, *Audemus dicere*, qua innuitur absque confidentia prius prolatam fuisse, quia scilicet nondum oblatus fuit Christus; nugæ meræ papales. 34. Jubetur presbyter pecuniam oblatam dividere, & semissem sibi fumere, ut esca scilicet hac facilius capiatur & hamum opertum deglutiat. 35. Dicitur expedire ut lingua Anglica celebretur baptismus, & cur idem non notatur in reliquis cultus divini partibus? & annon alicubi in regno Scotiae magis expediat sacra omnia celebrare lingua Hibernica, quæ sola multis cognita est? 36. Dicitur veteres baptismum administrasse tantum in Paschate & Pentecoste, & consuetudinem hanc imitandam nobis esse quam prope fieri possit, licet in solidum revocanda non sit. pag. 215. Quærendum cur hic facta mentio verustæ illius consuetudinis; an ut ostendatur, Patres non judicasse baptismum simpliciter esse necessarium? quod libri hujus authoribus in mentem venire non potest, quandoquidem satis deserte postea affirmant baptismi necessitatem: An vero ut patres illi accusentur desidiæ & negligentiae salutis infantium? sed cur quæsitum monent patrum vestigia, quam pressè fieri poterit, premenda esse? Turpe est doctori, & cæc. 37. In celebratione baptismi: pag. 215. Susceptores, non vero parentes, monentur ut fonti adsint: & miris elogiis fontis illius baptismalis sanctitas celebratur: quæ quæso major efficacia fontis quam pelvis? 38. Licet curato significatum sit infantem esse baptizandum, rogare tamen debet, an hæcenus baptizarus fuerit. 39. Fontis baptismalis peculiaris instituitur consecratio & singulis mensibus mutanda est bis aqua, & consecranda pag. 216. 40. Ad imitationem veterum, qui adultioribus baptizandis interrogata quædam proposuerunt ante

baptismum, videlicet: An credis? an renuncias diabolo & omnibus operibus ejus, ac inani pompæ mundanæ? an baptizari vis? & cæc. Eadem interrogata infantibus hic satis ridicule proponuntur; quorum vice respondere jubentur susceptores; Ego credo firmiter, volo baptizari, & cæc. 41. Susceptores, non vero parentes, tenentur infantem in fide instituere. 42. Dicitur duo in baptizandis requisita esse, poenitentiam & fidem; quæ præstant infantes per susceptores & sponsores suos: an hæc satis sana? Nam cum baptizentur infantes, quia in foedere sunt, quo Dominus promisit se fore Deum parentibus & semini eorum, & infantes non sint susceptorum seu patrimorum semen & liberi, quomodo poterit susceptorum illorum fides & poenitentia infantibus illis prodesse? 43. In liturgia matrimonii, pag. 242. In peragendis matrimonii sacris, sponsus anulum habet, quem sponsæ non tradet, priusquam presbyteri libro imponatur: hoc scilicet supplet vicem pontificiæ benedictionis per aquam lustralem: Anulum hunc presbyter tradit sponso, qui digitum annularem seu medicinalem sinistrae manus sponsæ eo exornabit, dicens: Ego te hoc annulo spondeo, & corpore meo colo, vel adoro, vel honoro; nam verbum illud quo utuntur, *I Worshipp*, in sacris adorare vel colere significat. 45. In ordine visitationis infirmorum, pag. 249. una & eadem oratio præscribitur in omnium ægrorum usum, eadem exhortationes & consolationes absque ulla variatione. 46. In liturgia sepulturæ prælegitur, precatur, canitur. 47. Puerperarum purificatio Judaïsmum redoleret, & cæc.

Inter semina errorum quæ dispersa latent, sunt. 1. Quod libri Apocryphi, veteris testamenti partes dicantur. pag. 11. & quod libri quidam ac capita Ca-

nonicæ scripturæ dicantur minus conferre ad ædificationem, & melius omitti posse quam Apocryphorum capita, quæ prælegi mandantur. Plurimum etiam Canonicæ scripturæ nunquam publice prælegitur, ut Canticum Canticorum & univèrsa Apocalypsis, duobus tantum capitibus exceptis, & parte capituli decimi-noni: An non ortus inde error Pontificiorum, quo Apocryphi libri statuuntur esse Canonici, ex eo quod in ecclesia legerentur? 2. Observatio festorum sanctis dicatur, pag. 31. & Angelis: Imo plures statuunt dies sanctos quam Dominus in lege veteri determinavit Judæis: An non hinc succrevit sanctorum cultus religiosus apud Pontificios? 3. *Devicta mortis acerbitate, aperuisti regnum caelorum omnibus credentibus*, pag. 38. & in epistola prælegenda ad vesperam Paschatis, applicatur 1. Petr. 3. 17. Annon sapiunt hæc limbum patriarcharum? 4. In ordine sepulturæ, pag. 262. orant, ut nos una cum fratre demortuo & aliis omnibus in vera fide & confessione nominis tui vita defunctis, consequamur perfectam absolutionem, & consummata corporis & animæ benedictione fruamur. Nonne hinc facile pullulabit præcatio pro mortuis? 5. A scortatione & omnibus mortalibus peccatis libera nos Domine. Diferta hic est distinctio peccatorum in mortalia & venialia. 6. Recurrente nativitate Christi festo, orantes dicunt; hodie natus est Dei filius: unde sequitur, toties natum fuisse Christum, quoties anni à nativitate numerantur, hoc est, 1637. Aut si per diem illum intelligant, mensis non anni diem, oratio illa non erit ex fide: nam ex quo sacre Scripturæ fundamento colligi poterit, illo mense natum fuisse Christum? Idem etiam de circumcissione, Epiphaniis, & aliis festis. 7. In collecta tertiæ Dominicæ post Pascha, di-

citur, Deum omnibus in errore versantibus veritatis suæ lucem monstrare, quod adversatur Psal. 147. 19, 20. Indicat verba sua Jacobo, statuta sua Israël: Non fecit ita ulli genti, ideoque jura ista non noverunt. 8. In collecta ad festum S. Michaelis, Michael ille Angelorum princeps, Apocal. 12. 7. refertur inter Angelos creatos, cum tamen sit Jesus Christus. 9. In rubrica ante communionem, præparatio in eo sita esse videtur, ut communicaturi vespera præcedente nomina sua presbytero significent, aut eo ipso mane quando administratur S. cœna: licet tum impossibile sit Pastori de vita & moribus communicatorum inquisitionem institueri, aut tam subito scandala & controversias ac rixas componere. 10. Eadem rubrica, flagrantis scandali reus admittitur ad S. cœnam, modo apud se statuat & profiteatur, se postea satisfacturum,annon Christi instituto directe hoc adversatur, jubentis, prius conveniendum esse fratrem læsum, & illi reconciliandum esse? 11. Sicuti liber hic omni prorsus autoritate ecclesiastica destituitur, sic pag. 29. jubet homilias publica autoritate componendas recipere: unde sequitur, verbi prædicationem & preces à publica illa autoritate civili in universum dependere, & in omnibus religionis negotiis ecclesiam hanc ad cæcam obedientiam astringi, ac fundamentum fidei esse edictum ab aula procuratum, aut procurandum. 12. Oratio offertorii contradicit titulo præfixo; qui sic se habet: Oremus pro univèrsa Christi ecclesia, hic in terris militante: In oratione vero est commemoratio mortuorum, & restrictio Nomenclaturæ *Sanctorum* ad eos qui gloria nunc fruuntur. Atque sic via sternitur sanctorum canonizationi & invocationi. Adde quod ibidem preces fiant pro mortuis qui vitæ suæ cursum in fide

de

de tranſegerunt, & nunc à laboribus ſuis quieſcunt, quomodo optime deſcribi animas in purgatorio, fatetur Bellarminus. 13. Auricularis confeſſio obtruditur conſcientiis populi; pag. 204. & abſolutio diſerte offertur. 14. Modo tres aut quatuor adſint, celebrari poterit communio; pag. 214. qui fortasſe erunt, diaconus, ſubdiaconus & clericus, licet nullus ex populo adſuerit: quid quæſo magis refert privatam pontificiorum Miſſam? 15. Ibidem imperatur, ut omnes ter accedant ad communionem annuatim, præſertim vero in Paſchate. Judaicum hoc eſt, neque legitur Chriſtum alligaſſe ſacramentū hoc cuius ſpeciali tempori, ſed dixit, hoc facite quoties ederitis, & cæt. 16. Ut perſuadeant populo neceſſitatem baptiſmi. pag. 216. citant verba illa Chriſti; niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu, & cæt. quæ tamen de baptiſmo aquæ non intelligenda ſunt: & ibidem dicitur, Deum ſanctificasſe fontem, proſus ſine ullo ſcripturæ teſtimonio. 17. In exhortatione poſt conſignationem crucis in baptiſmo, fundamentum hoc ut indubitatum ponitur, Omnes baptizatos eſſe regeneratos. & pag. 224. Infantes baptizatos omnia habere quæ ad ſalutem neceſſaria ſunt; Quod eorum eſt axioma qui totalem & finalem vere ſanctorum Apoſtaſiam tuentur. 18. Interrogata ad privati baptiſmi examinationem propoſita, pag. 223. præſupponunt eos baptizare poſſe, qui tum formam tum materiam baptiſmi proſus ignorant. 19. Dicitur pag. 231. Chriſtum redemiſſe me & totum genus humanum, quæ phraſis cum nullibi per totum librum comoda aliqua explanatione leniatur, univerſali redemptioni tam reproborum quam electorum viam præſtruit. 20. Dicitur p. 235. duo eſſe ſacramenta in genere neceſſaria ad ſalutem: quo innuitur alia eſſe licet minus

neceſſaria, & in horum numero poſtea oſtendetur collocari ordinem, matrimonium, poenitentiam & confirmationem. 21. Internæ partes ſacramenti S. cœnæ dicuntur, pag. 236. eſſe Corpus & ſanguis Chriſti, quæ vere ſumuntur in S. cœna, neque ullibi ſeu in liturgia eucharisſtiæ, ſeu in Catechiſmo, ulla vocula exſtat, qua phraſis hæc explicetur, aut à commento tranſubſtantiationis diſtinguatur. 22. Confirmatio, pag. 237. 238. ſecundum definitionem ſacramenti in Catechiſmo inſerto propoſitam, erit ſacramentum; videl. externum & viſibile ſignum internæ & ſpiritualis gratiæ in nos collatæ, inſtitutum à Chriſto ut medium quo gratia recipitur, & arrha qua de eadem gratia certi reddamur. Atque hic eſt ſignum externum & viſibile, manuum impoſitio per Episcopum, qui ſolus confirmare poteſt: Gratia interna & ſpiritualis, eſt deſenſio & vires contra omnes inſultus Diaboli, peccati, & mundi, & in precatiuncula poſt impoſitas manus dicit Episcopus; *Supplices tibi preces fundimus pro his pueris, ſuper quos ad exemplum Apoſtolorum tuorum manus impoſuimus, ut certiores eos hoc ſigno redderemus tua in ipſos benigna voluntatis*: unde ſequitur, Impoſitionem manuum Episcopi eſſe ſignum obſignatorium & medium per quod gratia confertur. Adde quod ratione miniſtri, qui eſt ſolus Episcopus, duobus genuinis ſacramentis præferatur, & ſæpius neceſſaria dicitur hæc confirmatio: quid hæc à pontificiis differunt? 23. Matrimonium etiam tacite inter ſacramenta numerari quid vetet? nam annulus contactu libri preſbyteri ſanctificatus ſacrum erit gratiæ ſymbolum, ſignificans, vivendum eſſe matrimonio conjunctis in mutuo amore & pace, & juxta præcepta Chriſti. 24. In celebratione matrimonii, pag. 242. Sponſus à pre-

bytero instruitur dicere sponsæ: *Bonorum omnium meorum te participem facio, seu omnibus meis fortuna bonis te amplifico, In nomine Patris, Filii, & Spiritus sancti*: quibus verbis tenetur maritus bona omnia sua mobilia & immobilia sponsæ communicare, nisi perjurus esse velit, ac sacrosancto Dei nomine abuti. 25. In ordine visitationis infirmorum, pag. 253. ægrotus jubetur coram presbytero particularem peccatorum confessionem edere, à quibus à presbytero absolvetur; quam hoc inclinatur ad auricularem confessionem! 26. *Grassante peste aut quovis alio morbo contagioso, permittitur ministro S. cœnam cum solo ægro celebrare, & sic cum uno ægro, cur non cum uno quovis alio?* 27. Dicitur, pag. 267. *In primitiva ecclesia piam fuisse disciplinam, ut initio quadragesima manifesti peccatores ad publicam pœnitentiam cogèrentur, eosque humiliter se submisissent ad subeundam in hoc mundo pœnam, qua eorum anima salva fierent in die Domini: in cuius locum, donec eadem disciplina restitui possit (quod maxime optandum est) visum est ut hoc tempore coram vobis legerentur generales maledictionis Dei sententia adversus impœnitentes peccatores: quid hoc aliud est, quam optare ut opera pœnalia satisfactionum restituerentur? & falsum est ullam talem fuisse in primitiva ecclesia consuetudinem, nisi forte corruptam ecclesiam Romanam eo elogio cohonestare velis. Nonne vel hoc satis indicabit, authores hujus libri ad ecclesiam præsentem Romanam inclinare?*

Semina etiam idololatriæ libro hoc continentur. Nam I. Calendarium catalogum habet quorundam virorum & feminarum, quos speciali ratione ad sanctorum honorem evehit: quid hoc aliud est quam sanctorum canonizatio, quæ sanctorum invocationi viam

sternit? 2. Eodem collimat dedicatio dierum in honorem sanctorum, quæ ab hac ecclesia semper post reformationem judicata fuit Idololatria papistica. 3. Beata virgo Maria vocatur Domina nostra, pag. 14. 4. In oratione consecrationis elementorum S. cœnæ sic habetur: *Benedicito & sanctificato verbo tuo & sancto Spiritu has tuas creaturas panis & vini, ut sint nobis corpus & sanguis dilecti filii tui*: quæ sunt formalia verba Canonis missæ pro transsubstantiatione. Dicit quidem Apostolus, creaturas Dei sanctificari verbo & precibus; sed an unquam auditum, res spiritualis gratiæ incapaces sanctificari per spiritum? Interim libri hujus architecti satis sensum suum prodiderunt, vid. ut Deus omnipotentia sui, spiritus miraculose efficere velit, ut panis ille & vinum mutetur in verum corpus & sanguinem Christi. Nam sanctificatio hæc, quæ verbis illis petitur, est mutatio quædam, eaque vel sacramentalis, vel spiritualis, vel per transsubstantiationem: Non est sacramentalis, quia tum non opus esset aliis verbis, quam institutionis Christi: neque spiritualis, nam sic potius cum Anglicana liturgia dicendum esset: Sanctificato nos verbo tuo & spiritu, ut participes esse possimus corporis & sanguinis Christi. Restat itaque intelligenda esse de mutatione per transsubstantiationem, & in hunc finem mentionem facit liber *Corporalis*, qua voce notandum est quod non utantur, nisi post consecrationem. 5. In margine ponitur, pag. 208. cum ad verba illa institutionis, *panem accepit*, presbyter officiator devenerit, sumet tum patinam in manus. Et in missali Romano sic habetur. Dum repetit sacerdos, *hoc est enim corpus meum*, hostiam supra caput elevet, ut ab omnibus conspici & adorari possit. Neque dubitandum quin idem hic sit sensus, præfer-

tim si locus & situs presbyteri & populi attente consideretur; nam presbyter à populo longe remotus ad occidentalem altaris partem facie à populo averſa ſtat, & populus extra ſacrarii cancellos in genua provolvitur: quare neceſſe eſt ut patinam & calicem in altum elevet, ſi à populo conſpici velit, alioqui fruſtra ſpecies (uti hic liber loquitur) in manus ſumeret. Adde quod ab hoc presbyteri & populi ſitu ſequatur, utrumque facie ad orientem converſa precari. Vah quam ſubdole ſubrepat idololatria! 6. Pontificii duplicem habent in miſſa oblationem, alteram præparatoriam, panis & vini conſecrandi, alteram hoſtiæ poſt conſecrationem: utramque liber hic continet. Prior eſt in offertorio diſerte: ſecunda in memoriali oblationis poſt orationem conſecrationis; nam præterquam quod titulus ipſe illud clamat, verba etiam memorialis ſatis demonſtrant: & licet mentionem faciat ſacrificii laudis ſeu gratiarum actionis, non tamen per vocem illam intelligi debet ſpirituale aliquod ſacrificium, quod in laude & gratiarum actione conſiſtit, ſed corporis Chriſti ſacrificium, ſic dictum, quia per illud Deus laudatur, Bellarmino interprete de miſſa, lib. 2. cap. 21. 7. Licet presbyter ante conſecrationem ſteterit, nunc tamen peracta conſecratione genu fleſcit: & pag. 104. dicit; Comeſam eſſe Chriſti carnem, & ebibitum ſanguinem, ac precatur, ut corpora noſtra per ejus corpus mundentur, ac animæ in ſanguine ejus laventur; phraſes admodum craſſæ ſunt hæc, cum tam crude ſine ulla omnino explicatione aut diſtinctione à Pontificiis erroribus, proponantur. 8. Epiſcopus aut presbyter officians jubetur in utraque ſpecie communionem primum recipere priuſquam populo tradat, pag. 210. Ubi

primum, Papiſmum redolet vox *Species*; quaſi elementorum materia, panis vid. & vini, vere non manerent poſt conſecrationem. 2. Videtur etiam redolere conſumptionem ſacrificii, in qua formam ejus poni contendit Bellarminus. De miſſa lib. 1. cap. 27. nam hic perâgitur ſacrificium & à presbytero conſumitur, priuſquam admittatur populus. 9. In liturgia baptiſmi infans baptizatus cruce ſignatur; nonne hoc eſt additamentum mere humanum, & ritus ſymbolicus nullo Chriſti mandato, inſtitutis ejus ſuperadditus? ſemen etiam eſt horrendæ idololatriæ inter Pontificios, quam eccleſia hæc hoc nomine expreſſe abjuravit. 10. Qui matrimonii vinculo conjunguntur, jubentur pag. 244. genu fleſtere coram menſa ſeu altari Dominico; quid, quaſo, hoc aliud eſt quam quod in ſolemnibus matrimonii jubet Rituale Romanum?

Denique liber hic nobis obtruſus in multis Anglica liturgia pejor & corruptior eſt. Nam 1. multo plures ſancti in Calendario noſtro ponuntur, quam in Anglico. 2. Ante communionem liber Anglicus hortatur omnes præſentes ut pauperum memores ſint, cujus exhortationis loco, ſententias quaſdam ex offertorio Romano depromptas recitari jubet noſter. 3. Licet quaſdam ſint in Anglico ſententiæ, quibus ad eleemoſynam excitetur populus, omnes tamen ſunt ex novo teſtamento fere deſumptæ, & de eleemoſyna tantum loquuntur, ita ut nihil periculi ſit, ne ad alienam oblationem detorqueantur; noſter vero multas profert veteris teſtamenti ſententias, quæ tantum intelliguntur de ſacrificiis & oblationibus Leviticis. 4. In Anglico jubetur populus precari, ut Deus eleemoſynam hanc ſui populi ſibi acceptam eſſe velit; & cæc. Noſter vero ſuperaddit gratiarum actionem pro iis qui in fide mor-

mortui sunt, & cæc. & sic magis accedit ad missam pontificiam, pro-ut supra observatum fuit. 5. In Anglico mensa Dominica in medio navis templi aut sacrarii ponitur, noster vero jubet locari situ altaribus consueto, intra sacrarii cancellos quibus removetur populus, ita ut orientalis ejus pars sacrarii extrema contingat. 6. In Anglicana liturgia post orationem consecrationis elementorum S. cœnæ, jubetur presbyter communicare & populo statim tradere: at in hac nostra, post orationem consecrationis, (longe diversam ab Anglica) secundæ oblationis oratio sequitur, ad ideam Missæ. 7. In Anglica presbyter panem populo tradens jubetur dicere: Accipe & ede in memoriam quod Christus pro te mortuus sit, fide illum edito in corde tuo cum gratiarum actione; quæ aurea sententia transubstantiationis jugulum secans, hic in nostra prorsus omittitur, quia scilicet in Canone missæ non exstat: idem observandum etiam in traditione poculi. Liturgia Anglica habet; Bibe hoc in memoriam sanguinis Christi pro te effusi, & gratias ago: Quæ verba in nostra non reperiuntur, quia non in missa Romana. 8. Anglica jubet elementa tradi in manus populi, nostra illud delet: & sic quid vetabit, quin communicantium ori ingerantur? 9. Anglica jubet utrumque elementum in populi manus tradi; nostra vero nihil prorsus loquitur de utriusque elementi traditione, contenta dixisse, populus suo ordine communicet: hoc est, removeri oportet laicos ut vulgus profanum extra sacrarium, ea de causa cancellis septum; ac quid si innuatur alium esse ordinem populi communicaturi à clericis non solum ratione loci, sed ratione communicationis sub utraque specie, ut Pontificii loquuntur: Non sine causa tale quid propositum

fuisse libri nostri architectis suspicatur; nam diserte hæcenus declararunt, fundamentum nullum esse in sacra scriptura, quo superstrui possit participatio in cœna Domini sub utraque specie: ad traditionem refertur ab Eliensi episcopo Whito, libro nuper impresso, de Sabbatho pag. 97. & expresse Montacutus episcopus, in originum libro pag. 396. Ubi (inquit) jubentur in Scripturis infantes baptizari, aut in cœna Domini sub utraque specie communicantes participare? de his possumus profiteri, nihil tale docet scriptura, scriptura hæc non prædicat. Nonne merito metuendum nobis est, ne ex consulto utriusque elementi traditionem omiserint, ut immani huic sacrilegio in posteriori libri hujus editione viam parent? 10. In nostra liturgia, reliquiæ panis consecrati operiendæ sunt *corporali*, & mensa Dominica decoro tapete instruenda est: horum vero in Anglica nulla prorsus mentio. Neque vox *corporale*, quæ linthea quibus elementa teguntur, significat, unquam in ecclesia audita ante natam transubstantiationem. 11. In Anglica liturgia universa fidelis populi eleemosyna pauperum ærario imponi jubetur; at in nostra jubetur dividi, cujus altera semissis cedit presbytero. 12. Noster liber mentionem facit oblationis panis & vini, de qua in Anglico altum silentium. 13. Noster panem azymum rotundum probat, cum Anglicus fermentato & ordinario uti jubet. 14. Anglicus liber jubet reliquias elementorum ad Curati ædes deferri, easque pro ordinario & vulgari pane & vino habet: noster vero vult reliquias illas ut sacras in ipso templo consumi. 15. Quod si elementa consecrata populo communicanti non suffecerint, noster jubet alia de novo consecrari; non sic Anglicus. 16. In prima oratione Baptisti hæc senten-

sententia exstat in libro hoc nobis obtruso, *fontem hunc baptismalem sanctifica*, quæ in Angl. deest. 17. Ibidem in margine libri nostri, jubetur aqua fontis baptismalis singulis mensibus bis renovari, & tum solempni verborum formula consecrari: utrumque in Anglico deest.

*Animadversiones in librum Canonum
ab Episcopis obtrusum ecclesie
Scotice.*

1. Liber hic Canonum obtruditur sine ullo ecclesie consensu & approbatione in synodo nationali, cum tamen hierarchici ipsi fateantur Canones ecclesiasticos nullibi unquam conditos fuisse quam in synodis ecclesiasticis. D. Lancelotus Andreas, Episcopus Wintoniensis, in concione de tubis, edita & revisa, ac cum cæteris ejusdem concionibus Regi serenissimo dedicata per Gulielmum Episcopum Londinensem, nunc Cantuariensem: & ordinaria praxis ecclesie Anglicanæ in domo Convocationis, quæ synodi nationalis apud eos vicem supplet, idem docet. 2. Uno ictu universam ecclesie hujus disciplinam, & acta ac decreta octoginta plus minus synodorum nationalium penitus subvertit: ac in ejus locum novam disciplinam substituit, ab episcopis solis, remotis omnibus presbyteris, formatam, qua mera tyrannis Episcoporum Dioecesanorum in omnes ecclesias stabilitur, & quibus conceditur facultas irrefragabilis omnia in ecclesia pro arbitrio circumagendi. Adde quod libro hoc aperte contradictoria contineantur, ac quædam municipalibus regni legibus diferte adversantia, ac errores quosdam graves.

Disciplinam receptam & canonibus synodalibus, ac legibus regni sancitam subvertit. 1. Dum interdicit presbyteris, & Laicis, ne causas ullas ecclesia-

sticæ tractent; cap. 8. parag. 4. unde sequitur, abrogandas esse sessiones seu consistoria, presbyteria seu classes; neque concedendum esse laicis quibuslibet, licet ecclesiarum senioribus, & ab ecclesiis ad synodos rite ac legitime deputatis, jus suffragii in synodis. 2. Nullam prorsus mentionem facit cujuslibet synodi, præterquam Dioecesanæ, in qua tantum regnabit Episcopus, & pro cuius arbitrio indicenda est: Exercitium etiam spiritualis jurisdictionis in commissarios seu officiales Episcopi, in solidum transfert, quasi vero officiales illi essent à Christo instituti ministri ecclesiastici cap. 19. parag. 1. 3. Interdicit aliis omnibus ecclesiasticorum conventibus pro rebus ecclesiasticis. cap. 8. parag. 2. 3. Semel quidem sed ex obliquo, quasi authoribus incogitantibus excidisset, mentio fit Nationalis synodi; sed altum est silentium, quænam ejus membra sint, unde haud male quis colliget, Episcopis statutum se solos esse legitima synodi illius membra: nam synodus nationalis ecclesias illius nationis repræsentat, & Episcopi se hæcenus exornarunt elogio ecclesie repræsentativæ. 5. Ordinem Diaconorum pro-ut à Spiritu S. instituitur, & ab hac ecclesia receptus fuit, penitus rejecerunt, & in eorum locum oeconomi quidam ab Episcopis eligendi, (stirps prorsus novella, Scotis ne vel de nomine cognita) assumuntur.

Potestatem omnem, imo & tyrannidem Episcopis largitur. Nam 1. eis solis, aut eorum Capellanis, attribuitur facultas examinandi promovendos ad S. S. ministerii functionem. cap. 2. parag. 3. 2. Episcopi est literas dimissionarias concedere pastoribus. cap. 2. parag. 5. 3. Ejus solius est ordinare pastores. cap. 2. parag. 7. 4. Potest Episcopus concedere facultatem pastoribus non residendi ad ecclesias suas.

(e) cap.

cap. 3. parag. 1. cum tamen residentia fit de jure divino. 5. Interdicit pastoribus ne alibi quam in suis ecclesiis concionentur, quæcumque demum extraordinaria occasio sese offerat, aut necessitas urgeat, nisi primum facultatem ab ordinario loci (sic Episcopum vocant) obtinuerint. cap. 2. parag. 2. 6. Episcopus potest dispensationes concedere pastoribus, qua liberentur à catechizandis rudibus ecclesiæ suæ. cap. 3. pag. 6. 7. Interdicit pastoribus, ne hæreses & errores quoslibet, ab aliis pastoribus publice licet propositos, refutet, nisi facultatem à Dicoesano obtinuerit. cap. 3. parag. 7. & quid si eisdem errores foveat Episcopus, sciendum erit orthodoxis pastoribus, & pereundum populo. 8. Licet statuta civilia, aut ecclesiastica semel sancita sint iniquissima; interdicitur tamen pastoribus, cap. 3. parag. 8. ne iis contradicat, sed scrupulos suos Episcopo proponat, ejusque determinationi modeste acquiescat. 9. Nulla demigratio conceditur pastoribus de ecclesiis ad ecclesias, cap. 4. parag. 4. quæcumque demum utilitas & ædificatio populi urgeat, nisi per episcopum. 10. Potest episcopus facultatem concedere celebrandi matrimonium, licet Banarum trinundina denunciatio non præcesserit. 11. Episcopi est indicere locum & tempus synodorum. 12. Eiusdem est præceptores scholis, & lectores ecclesiis præficere. 13. Typographis interdicit, ne quidlibet imprimant sine facultate visitatorum, hoc est, Episcopi ejusque Capellani. cap. 12. parag. 1. & quid si heterodoxias illi foveant; nonne ad perpetuum silentium orthodoxa scripta damnabuntur? aut saltem expectandum erit, donec fato defunctus Episcopus orthodoxus in cathedram ejus succedat, quod vix sperandum esse præteriti temporis experientia demon-

strat. 14. Catalogum baptizatorum, matrimonio conjunctorum, præsertim vero demortuorum, à quibus spes lucri Episcopis affulget per approbationem seu confirmationem testamentorum, ad Episcopum quotannis transmittere jubetur presbyter. 15. Episcopi est in suæ Dicoeseos ecclesiis jejunia indicare. cap. 14. §. 1. Ita ut nisi consentiat episcopus, nefas sit publicis jejuniis & precibus gravissimam Dei iram imminuentem deprecari. 16. Episcopi est designare, ubi & quomodo ponenda sint templorum pulpita, quæ decora esse oportet. cap. 16. §. 5. hoc est, Episcopo conceditur facultas imperandi lectionem Evangelii de superiori pulpito: quia illud dicunt quidam, aliis omnibus S. scriptura partibus magis sacrum esse, propter contactum scilicet oris Christi: & de inferiori pulpito alias omnes scripturæ partes: & quid, si per illam pulpiti decentiam astringamur ad ligneum pulpitem, propter symbolicam significationem crucis Christi, juxta Amularium. lib. 3. De divinis officiis. 17. Episcopi est providere de bonis omnibus piis usibus dicatis, eique tradentur scripta omnia quæ ad hæc bona pertinent, cap. 17. §. 5. 6. 10. & quis pro fide Episcopi spondebit, ac nobis Episcoporum avaritiam expertis persuadebit, à sacrilegio immunes futuros; aut si rei agantur hujus sceleris quomodo convinci poterint, cum facile illis erit scripta illa suppressere? Itaque ut hic sibi optime cavisse videntur, sic in manifesto crimine deprehensis prospexerunt; nam nullam aliam in sacrilegoa poenam statuunt. cap. 17. §. 1. quam restitutionem. 18. Interdicit ne sententia excommunicationis in quemlibet proferatur, nisi chirographo episcopi prius obsignetur, cap. 18. §. 3. Aliter certe Christus ecclesiæ suæ consuluit. Matth. 18. 17. Dic ecclesiæ: Nisi forte Epi-

Epi-

Episcopus solus ecclesiam repræsentet ut princeps regnum. 19. Interdicitur ne excommunicati satisfaciatur ecclesie aut absolvantur, nisi ex consensu & beneplacito Episcopi; quam apposite, nam ejus est solvere, cujus est ligare. 20. Episcopus potest facultatem concedere conversandi cum excommunicatis; cap. 18. §. 5. An hoc non est facultatem concedere dispensandi cum lege Christi? 21. Interdicit ne sententia depositionis contra presbyterum proferatur per ullum alium quam Archiepiscopum aut Episcopum Diocesanos: & sic cautum est profanis & heretodoxis, modo Episcopum benevolum habeant, quem raro adversarium experientur, si acres cerimoniarum defensores se gesserint, pro-ut ecclesiarum frequentissima gravamina hodie clamant. 22. Episcopi est decernere, quo habitu vestiendi sint Decani, doctores, presbyteri, Diaconi & reliquus clerus: quisnam vero ille futurus sit, haud difficile est divinatu; nam cum urgeant libri hi conformitatem cum ecclesia Anglica, vestitus ille clericorum idem erit cum eo qui in Canone 74. Anglicarum constitutionum imperatur, & si quid ad plenum cum Pontificiis syncretismum in vestitu sacro apud Anglos deerat, nostri episcopi, in melius scilicet indies proficientes, liberaliter addent; & sicuti missam fere totam reposuerunt, vestitum etiam missaticum cur omitterent? nam turpe esset devorato bove in cauda hæreret, & camelo absorpto percolare culicem. 23. Denique quasi tæderet episcopos, potestatis suæ rapidum torrentem intra ullos omnino limites contineri, cap. 19. §. ultimo: potestatem sibi assumunt pro arbitrio pœnas infligendi eorum canonum violatoribus, qui nulla speciali pœna sanciantur: & hunc colophonem superbo huic ædificio superimponunt: ac si quid

desit, hoc supplemento coronant: Omnium porro summa est, Episcopos posse judicare omnes, sed à nemine judicari.

Tertio. Liber hic contradictoria quædam continet. Nam summariam excommunicationem, hoc est, quæ citationibus non præcedentibus fertur, damnant, cap. 18. §. 2. cum tamen cap. 8. §. 4. qui synodis contradixerint, earumque decretis non acquieverint, qui rubricam, canonem, verba librorum horum, videlicet canonum, liturgiæ, ordinationis, homiliarum (ex quibus solus liber Canonum tum typis commissus prostabat) mutaverint, ipso facto excommunicati declarantur: Dein Residentiam presbyteris injungunt, & tamen cap. 10. Curati inter legitimos ecclesie ministros recensentur: quorum nullus alius usus esse potest, quam ut pastoris absentis & non residentis vices suppleant.

Quarto. Liber hic quædam continet diserte adversantia municipalibus regni legibus. Nam cap. 7. §. 6. Parti innocenti post legitimum divortium interdicitur secundæ nuptiæ, vivente adultero. Cum tamen reditus ad nuptias statuto parlamentari sanciantur: Dein cap. 17. §. 7. Pastores sine liberis morientes adstringit, ut magnam bonorum suorum partem, licet à majoribus hæreditario jure transmissa possideat, testamento leget in pios usus, quod multi nihil aliud esse credunt, quam ut in ærarium episcopi conferantur, quippe quod illi soli commissa sit suprema ejusmodi bonorum cura; neque sit qui ad rationes reddendas adigere cum aliquo operæ pretio possit: Sed quicquid sit de administratione: ipsum illud decretum excedit omnem potestatem, quam reges nostri unquam sibi in liberos subditos vendicarunt, & Episcopos constituit Dominos bonorum & fortunarum, quæ alii legitime possident tan-

quam propria ; in quæ nulli alteri jus quodlibet est : ac communi & recepto juris nostri axiomati repugnat , stantem , ultimam ingenuorum hominum morientium voluntatem esse liberam.

Quinto. Gravissimos aliquot errores continet , inter quos sunt hi. Episcopum posse licentiam concedere conversandi cum excommunicatis : quod adversatur mandato Christi, Matth. 18. 17. Sit tibi tanquam Ethnicus & publicanus ; & Apostolorum sapius : 2. Posse licentiam non residendi pastoribus concedere , cum tamen jure divino , si fidi pastores esse velint , residere teneantur. 3. Reditum ad nuptias parti innocenti post legitimum divortium quamdiu adulter maritus vixerit , interdicitur contra Christi expressam mentem, Matth. 5. 32. & 19. 9. quibus locis nuptiæ post divortium permittuntur. Nam si mœchatur qui novam uxorem ducit , nisi repudiata priore uxore ob adulterium ; tum , qui repudiata priore uxore ob adulterium , novam duxerit , non mœchatur : nam vis hujus exceptionis , nisi ob adulterium , est , ut contrarium supponat in eo quod excipitur. Uti omnes reformatæ ecclesiæ diserte contra Pontificios tuentur , qui eandem matrimonii indissolubilitatem in synodo Tridentina sessione 7. c. 24. decreverunt. 4. Sic loquitur liber cap. 8. parag. 4. quasi ecclesia hæc Scotica tam in doctrina quam disciplina nondum reformatæ esset , judicent vel cæci , quam posticam hic sibi aperiant Episcopi , qua impune doctrinam mutare possent ; ideoque nullam prorsus mentionem faciunt Confessionis fidei in publicis regni comitiis olim sancitæ. 5. Ordinem satis aperte inter sacramenta refert , cap. 2. parag. 7. Nam quæ ad integritatem sacramenti , (pro- ut supra definitivè Catechismum Li-

turgicum diximus ,) requiruntur , hic invenies , nam ritus externus est manuum impositio : Adest etiam internæ gratiæ promissum , quam per impositionem manuum confertur, Accipe, inquit Episcopus ordinans , Spiritum S. Et cum Dei gratiam ordinandis precentur , oportet promissum exstare , si preces ex fide vellent : Divinam etiam institutionem vendicant , quasi Deus instituisset ut per manus Episcopi gratia illa conferretur. 6. Idem de pœnitentia colligere licet , alias , cur ejus partes , uti pontificii vocant , Confessionem & Absolutionem sacramentalem vocarent , vocemque hanc majusculis literis depingi curarent. p. 18. parag. 9. Denique ut fucos speciosiori omnia velarent , Sereniss. Regi nostro adulantur hic Episcopi nostri , libri hujus authores. Nam cap. 1. parag. 2. Quamcunque potestatem in rebus ecclesiasticis pii Reges inter Judæos unquam obtinuerunt & exercuerunt , eandem simpliciter & sine ulla restrictione Sereniss. Regi & ejus successoribus in hac ecclesia tribuunt : unde sequitur Reges nostros sereniss. auctoritatem habere consignandi & scribendi libros Canonicos S. Scripturæ : nam nulli ignotum est , Davidem & Salomonem ea munera in ecclesia Judaica exercuisse , & infallibiles fuisse , eatenus saltem , Spiritus S. amanuenses : & cap. 8. parag. 4. Regem ejusque successores statuunt supremos Judices controversiarum omnium ecclesiasticarum tam in doctrina quam disciplina ; cum tamen suprema potestas determinandi controversias in qualibet ecclesia sit penes synodum nationalem legitime convocatam & formatam , ut rotunde absque verborum involucris loquantur Theologi ex magna Britannia à piæ memoriæ Rege Jacobo ad synodum Dordracenam deputati , sessione 29. illius syno-

synodi, in responsione ad protestationem Remonstrantium.

Animadversiones in librum ordinationis Episcoporum, presbyterorum, & Diaconorum.

1. Liber hic nullo ecclesiarum in synodo consensu præeunte formatus fuit, neque ulla penitus autoritate ecclesiastica seu civili nititur; licet eo sæpius usi fuerint Episcopi. 2. Quod Episcopus tertium ordinem cleri discrete statuatur, distinctum à presbyteris. 3. Quod novum ordinem Diaconorum constituatur, quibus nulla pauperum cura incumbit, uti prima Diaconorum institutio ab Apostolis Actor. 6. jubet, illisque potestatem concedit prædicandi & baptizandi. 4. Quod promovendos ad ministerium in nova & insolita juramenta adigat, quod est contra expressam regni hujus statuta: neque juramenta ea prius promovendis ostenduntur, quam cum ad momentum ipsorum perventum fuerit, quando jurandum illis erit: & sic jurantes non possunt dici jurare in iudicio. 5. Quod formam ordinationis pastorum per Episcopum asserat, decreto nationalis synodi niti, quod prorsus falsum est. 6. Quod probationem & examinationem promovendi pastoris ad Episcopum referat, excluso presbyterio seu classe, ad quam proprie pertinet. 7. Quod episcopus manus subito imponat ordinando; quem sæpenumero prius nunquam conspexit, neque ipsius dona aut vitam cognitam aliter habet, quam ex perfunctoria relatione Archidiaconi aut Capellani. 8. Quod ordinationis potestatem soli Episcopo attribuat, exclusis omnibus presbyteris, nisi forte admittantur ut testes actionis. 9. Tota forma consecrationis Episcoporum & Archiepiscoporum pontificia est, & ex rituali Romano trans-

lata. 10. Episcopus exortem hanc suam potestatem & jurisdictionem à Deo accepisse dicit. Plurima alia addebant alii perpendenda, tam in hoc quam in aliis libris duobus obtrusis, nam quartus ille Homiliarum nondum compositus fuit.

Quibus maturo iudicio perpensis sic de singulis decretum est unanimi synodali iudicio.

De libro liturgiæ. Quandoquidem à Pseudo-episcopis formatus & obtrusus sit ecclesiæ, sine ulla ecclesiasticæ autoritatis specie, & præter barbaram phraseologiam, ac insolitam cultus divini formam, mere pontificiam, plurimos pontificiorum errores ab ecclesia Scotica jam pridem damnatos, ac semina multiplicis idololatriæ & gravissimarum superstitionum contineat, quæ ex diametro repugnent doctrinæ & disciplinæ, confessionibus fidei, constitutionibus synodalibus; ac statutis parliamentariis, reformatæ religionis professionem sancientibus, ideo liber hic à synodo merito rejicitur ac damnatur, ac severe sub pœna censuræ ecclesiasticæ ejus praxi omnibus hujus ecclesiæ membris interdicitur.

De libro Canonum, superaddunt: Destitutum esse ecclesiasticæ autoritate Pseudo-episcopos in illo, laudabile ecclesiæ regimen, & disciplinam verbo Dei conformem, & ab ipsis reformationis primordiis non sine singulari Dei benedictione hætenus constanter usitatam, uno ictu subruere, ac exoticam disciplinam ejus loco substituere, ac sibi assumptæ tyrannicæ dominationem in cultum Dei, conscientiam, libertatem, & fortunas omnium; ideoque à se rejici, ac damnari.

Librum ordinationis, declarat synodus destitutum esse tam civili, quam ecclesiasticæ autoritate: officia quædam & munera ecclesiastica in ecclesiam, Dei Domum introducere tan-

quam divina, quæ à Deo tamen nunquam instituta fuerunt, & ecclesiasticæ disciplinæ legibus hic receptis contraria sunt, impedire fidelium & idoneorum pastorum promotionem ad S. S. ministerii munus, utpote quod promovendos adigat in juramenta illegitima: ideoque rejici ac damnari declarat.

Ad examen etiam vocatum fuit Tribunal, vulgo Curia celsæ commissionis; cujus erectione, jurisdictionem omnem ecclesiasticam subverti, & interturbari declarat; ac tribunalla omnia confundi, ac misceri; In ea sententiam non ferri secundum constitutiones Ecclesiasticas. (licet supremi fori ecclesiastici speciem mentiatur) nec leges regni municipales: quod legibus regni fundamentalibus repugnat, Jacob. 1. parlam. 3. stat. 48. & Jacob. 4. parlam. 6. stat. 79. quibus expressè cavetur, ne aliis quam regni legibus municipalibus regantur subditi. In ea ecclesiasticis concedi utriusque gladii tam civilis quam ecclesiastici; ac mere Politicis, ecclesiasticæ disciplinæ & clavium potestatem. Tribunal esse extraneum, sine ecclesiæ & ordinum regni consensu erectum, ad tyrannidem episcopalem statuminandam.

In iisdem Actis existat comparatio veterum & hodiernorum Episcoporum; quam cognoscere utile erit.

Digressio, qua veteris & hodierni Scotici episcopi dissimilitudo varia ostenditur; seu Antitheses varia inter veteres & hodiernos Scotia Episcopos.

Porro cum hodierni Episcopi toties inculcent singularem pietatem, prudentiam, doctrinam veterum Episcoporum, quasi ab iis genus ac originem deducerent, & per suum latus confodi clamitent veteres illos heroes, quasi hodiernus Episcopatus impugnari non

possêt, quin eodem telo petantur sanctissimi illi viri, ecclesiæ splendidissima lumina Christianæque reipubl. firmissima cùmmina, Ignatius, Polycarpus, Cyprianus, Athanasius, Augustinus, Ambrosius, aliique complures: Age, digressiuincula hac instituat comparatio inter veteres illos & hodiernos episcopos: nam ab illis ad hoc concludi nequit nisi primum ostendatur hodiernos Episcopos priorum illorum veram effigiem & imaginem reddere: quod si vero dissimilitudo sit multiplex, nec ulla antiqui *Præsidis Episcopi* lineamenta in hodierno *Principe Episcopo* appareant, præter solum Episcopi nomen; manifestum erit, quam futili commento dignitatem suam tueantur, ac quam fallaci impostura fallant, Tertiam columnam paralleli hujus facerent Episcopi Pontificii, nisi labore hoc nos liberassent hodierni Episcopi, qui nullam aliam differentiam inter se & Pontificios episcopos, quantumcumque fuit acumine excogitare possunt, quam quod hi à Pontifice Romano dependeant; cui nostri videri volunt nuncium remisisse; Etenim perspicua sunt quæ Archiepiscopus Andreatopolitanus in epistola dedicatoria præfixa refutationi libelli de regimine Ecclesiæ Scoticanæ, in hanc rem discrete loquitur: omnia etiam argumenta eorumque amplificationes de verbo fere in verbum à Pontificiis mutuantur decertantibus de dignitate & jurisdictione ac privilegiis suorum Episcoporum.

Dissimilitudo veterum Episcoporum ab hodiernis.

1.

Veteres.	Hodierni.
<i>Præsides tantum fuerunt presbyteriorum: neque sex presbyteros vo-</i>	<i>Volunt esse principes clerici, & presbyteri appellationem ut dicari</i>

cari indigne ferebant: utpote quod tum nomina presbyteri & episcopi indistincta fuerint; ut testatur Hieronymus ad Oceanum: quod non negat Georgius Dounamus in concione de Episcopatu & presbyterio: & Irenaeus in epistola ad Victorem apud Eusebium lib. 5. c. 24. Pontifices Romanos, Antecetum Pium, Hyginum, presbyteros vocat: neque sibi Episcopi nomen ita vendicabant, ut ad reliquos presbyteros non extenderetur; nam Gregorii Nazianzeni seculo, hoc est, anno Christi 370. (uti in oratione post suum in urbem reditum testatur) episcopi nomen praesidibus illis specialiter attributum vocat Novum: & Augustinus epistola 19. ad Hieronymum, usu & consuetudine Ecclesiae, qui tum recens obtinuit, nomina illa distincta fuisse, neque se solos Apostolorum successores exclusis presbyteris dicebant. Nam sicuti in gradu extraordinariae functiones nullos habuisse Apostolos successores agnoverunt; ita in potestate tota ordinaria pastoralis ministerii reliquos presbyteros Apostolis successisse testatum reliquerunt. Ignatius ad Trallianos, coetum presbyterorum vocat conjunctionem Apostolorum Christi. Irenaeus lib. 4. cap. 43. dicit, presbyteros in ecclesia ab Apostolis successione habere. Cyprianus lib. 4. epistola 9. Omnes Praepositos (quorum nomine presbyteros solet comprehendere; nam eorum plures uni ecclesia assignat) vicaria ordinatione Apostolis succedere. Hieronymus in 2. cap. Michea, citatus à Gratiano in decretis distinct. 35. cap. Ecclesia. licet presbyter tantum esset, tamen de se loquens, si in Apostolorum (inquit) loco sumus, non solum sermonem eorum

imitemur, sed etiam conversationem, & abstinentiam. Denique Augustinus serm. 36. ad fratres in Eremito, eosque presbyteros: Vos (inquit) estis sal terrae; Apostolorum successores.

2.

Veteres.

Olim Episcopi eligebantur per cle- rum, seu totum presbyterorum collegium: Hieronymus in epistola ad Evagrium, Alexandria à Marco Euangelista usque ad Heraclam & Dionysium Episcopos presbyteri semper unum ex se electum, in excelsiori gradu collocatum, Episcopum nominabant, & necesse fuit ut accederet populi consensus. Cyprian. l. 1. epist. 4. nomine synodi Africanae. Videmus de divina auctoritate descendere, ut sacerdos plebe praesente sub omnium oculis deligatur, & dignus atque idoneus publico iudicio ac testimonio comprobetur. Et ibid. Diligenter de traditione divina & Apostolica observatione tenendum est, quod apud nos quoque & fere per

Hodierni.

Sic eliguntur. Cum Regi significatum fuerit per Decanum capituli, Dioecesis orbam esse Episcopo, ob signato diplomate concedit capitulo facultatem eligendi, & simul mittit literas quibus nominat episcopum eligendum. Atque sic capitulo nihil aliud relinquitur quam umbratilis quaedam & imaginaria nominati electio. Denique sic electum comprobatur, ac mandat Archiepiscopo, ut eum in Episcopum consecret: Hac ratione Episcopi sapientius obtrufi, qui provincialibus suis prorsus incogniti vel de facie; aliquando gregis sermonem non intelligunt, ut in Episcopatibus Argatheliensi, Insularum, Rossensi, & Catanensis sapientius usu-venit.

pro-

provincias universas tenetur, ut, & cæter. Episcopus deligatur, plebe cui ordinatur præsentem, quæ singulorum vitam plenissime novit, & uniuscujusque actum de ejus conversatione perspexit. Sic Cornelium Romanæ Ecclesiæ Episcopum electum fuisse testatur *idem Cyprianus lib. 4. epistola 2. & Sabinum in Basilidis locum successisse, lib. 1. epist. 4. & Fabianum Romanum Episcopum, annotantibus Magdeburgicis in centuriis historia Ecclesiastica. Gratianus distinct. 62. can. Nulla. Nulla ratio finit, ut inter Episcopos habeantur qui nec à clericis sint electi, nec à plebibus expetiti. Sic electus fuit Ambrosius à civibus Mediolanensibus, & Flavianus ab Antiochenis, & Chrysostomus à Constantinopolitanis: Porro usque adeo religiose observatus fuit hic electionis mos, ut cum postea Imperatores Episcopos obtruderent nulla cleri & populi electione precedente, indignissime tulerint episcoporum doctissimi. Ubi ille canon, inquit Athanasius, ut à palatio mittatur is qui futurus est Episcopus, in epistola ad solitariam vitam agentes: Non negandum quin imperatoribus & regibus ad fidem Christianam conversis sua partes fuerint in Episcoporum electionibus, eosque assensum præbuisse Episcopis rite electis, uti in Chrysostomi electione factitatum fuisse testatur Sozomenus, lib. 8. cap. 2. verum sui juris totam electionem fecisse, nullibi legitur apud puriorum seculorum scriptores: Tandem Caroli magni & Ludovici filii seculo, electio post multas quas multorum regum ingratia passa est corruptelas, ad primitivam suam formam revocatur. lib. 1. cap. 84. Capitulum illud continetur in Gratiani decretis. Distinct. 63. Can. Sacrorum. Sacrorum Canonum non ignari, ut Dei nomine sancta ecclesia suo liberius potiatur honore, assensum ordini ecclesiastico præbemus, ut*

Episcopi per electionem cleri & populi secundum statuta Canonum de propria Diocesi (remota personarum & munerum acceptione) ob vitæ meritum & sapientiæ donum eligantur, ut exemplo & verbo sibi subjectis usque-quaque prodesse valeant.

3.

Veteres.

Hodierni.

Olim qui cleri & populi suffragiis electi fuerunt, ad Episcopatum ab a. solo consecrari solent. Hodierni. Sic electi conferunt se ad Archiepiscopum, à quo Episcopatum ab a. solo consecrari solent. *Uebantur; aliquando à meris presbyteris: & si concedatur Timotheum fuisse ordinarium Episcopum; consecratio tamen non fuit per Archiepiscopum, nec Episcopum, sed per cæterum presbyterorum. 1. Tim. 4. 4. Ab Abbatibus insulæ S. Columbani, qui Presbyteri tantum fuerunt, refert Beda histor. lib. 3. cap. 5. Episcopum electum & missum fuisse Arcanum.*

4.

Veteres.

Hodierni.

Nullam aliam agnoverunt consecrationem seu ordinationem, quam qua presbyterorum dicunt à Presbyteris. Hodierni. Diversam habent consecrationem à presbyteris: quia ordine differre se dicunt à Presbyteris. Episcopi & ris. *presbyteri una & eadem est ordinatio, inquit Ambrosius, in 1. ad Timotheum cap. 3. & Albinus Alcuinus (natione Scotus, qui floruit favore & gratia Caroli magni, ad quem ab Achajo Scotorum rege missus fuit circa annum 800. & cujus opera aperta primum fuerunt Academia, Parisiensis in Gallis, & Ticinensis in Italia: hic) libro 3. De divinis officiis sic loquitur. Qualis autem esset antiquitus consecratio Episcoporum, ostendit Hieronymus in epistola ad*

ad Evagrium , Alexandriae , inquit , à Marco Evangelista usque ad Heraclam & Dionysium episcopos , presbyteri semper unum ex se electum , in excellentiori gradu collocarunt Episcopum nominabant , quomodo si exercitus imperatorem faciat , & Diaconi eligant de se quem industrum noverint & Archidiaconum vocent : Archidiaconus vero eandem consecrationem habet quam ceteri Diaconi , sed electione fratrum præponitur : ergo eandem olim habebat Episcopus consecrationem , quam presbyteri .

Quod ad ritus & ceremonias in consecratione usitatas , iidem fere prorsus sunt cum iis qui in papatu adhibentur , quos antiquis illis Episcopis prorsus incognitos fuisse , hospes prorsus in historia Ecclesiastica est , qui ignorat .

5.

Veteres.

Nullam singularem potestatem in ordinationibus pastorum sibi arrogabant : nam nec nominabant per se excluso clero & populo ordinandum : sic Ambrosii plebs Mediolanensis Episcopum nominat cuius postulatis acquieverunt præfentes Episcopi . Theodoretus histor. lib. 4. cap. 6. Sic Augustinum Episcopum sibi præponi postulat Hipponensis Ecclesia Valerio Episcopo præfente , Possidon. in vita Augustini . Et Augustinus ipse maxima licet autoritatis , nihil tamen egit solus pro imperio in nominatione Eradii , quem

Hodierni.

Singularem ordinationis presbyterorum potestatem , excluso clero , sibi solis vendicant , atque hanc sibi maxime peculiarem & propriam , non fratrum presbyterorum voluntario consensu , sed jure divino , aut saltem Apostolico : ideoque impositione manuum in ordinatione , gratiam internam conferri dicunt .

sibi successorem cupiebat : nam ipse testatur epistola 110 . Populum sibi adfuisse in negotio hoc peragendo , & Eradium adfuisse : & Petrum à Clero & populo Alexandrino per suffragia nominatum fuisse refert Theod. histor. eccles. lib. 4. cap. 20 . Et à Gratiano in decretis relatum dist. 63. can. plebs : Decrevisse Gelasium Papam ut ad electionem sacerdotum ex singulis parocciis & Presbyteri & Diaconi & universa turba convocentur . Verum quidem est populo præfuisse Clerum , actionemque totam direxisse præsidem ; interim sibi soli nominationis & electionis quæ prima ordinationis pars est , jus non transcripsit . Nec Episcopi soli nominatum examinabant , aut de ejus sufficientia judicabant exclusis ceteris presbyteris , Assensusque Ecclesia usque adeo necessarius fuit , ut non liceret Episcopo consecrare nisi post electionem cleri & populi : Secundam ordinationis partem , videlicet initiationem qua per ritum impositionis manuum , electus in ministerio confirmatur , in solidum sibi non vendicarunt Episcopi ; etenim Eusebius histor. Eccles. lib. 6. cap. 43. narrat Presbyteros interdixisse Episcopo , ne Novatum presbyterum ordinaret ; Episcopum vero obsecratum fuisse omnes , ut hunc solum hæreticis sibi permitterent ; quo exemplo patet , in actu hoc ordinationis nihil potuisse Episcopum sine consensu reliquorum presbyterorum : neque initiandi pastores jus , seculo illo in universum presbyteris ademptum fuisse : & Ambrosius in Ephes. cap. 4. & Augustinus vel author quidam antiquior lib. questionum veteris & novi Testamenti , quest. 101. sua adhuc memoria testantur , Presbyteros in Aegypto ordinasse ; seu consecrasse vel consignasse ; quod intelligi non potest de consecratione eucharistia , quam nemo dubitat quin omnes ubique pastores possent non in Alexandria modo &

(f)

per

per totam Ægyptum: In concilio Carthaginensi 4. can. 22. Decretum, ut Episcopus sine clericorum suorum consilio clericos non ordinet. & can. 3. Presbyter cum ordinatur, Episcopo eum benedicente aut manum super caput ejus tenente, etiam omnes presbyteri qui presentes sunt, manus suas juxta manus Episcopi super caput illius teneant: neque hoc decretum esse ut actioni gravitas quadam concilietur, aut ut ordinando animus adderetur; sed necessario fieri debere precedentia ostendunt. Exstat Canon concilii Ancyrani. Chorepiscopis non licet Presbyteros aut Diaconos ordinare, sed nec presbyteris civitatis sine præcepto Episcopi in unaquaque parœcia: ex quo colligi potest, antea licuisse presbyteris civitatis in aliena parœcia ordinare; sicuti olim licebat Chorepiscopis, quos presbyteros solum fuisse asserunt Hierarchici. dein non cohiberi, ne in propria parœcia ordinent. Tertio, venia Episcopi posse: ergo ritus ordinationis seculo illo ad solos episcopos non pertinebat. Denique ex prædictis patet, Episcopum peregrisse ritum illum totius presbyterii nomine, cum presbyterorum primus esset, sicuti in collegiis politicis solent ii, qui ordine ex omnium consensu primisunt, partes quadam demandari, quibus tamen non ex proprio arbitrato, sed præeunte collegarum judicio defunguntur. Et quid queso est illa manuum impositio aliud, nisi oratio (rectius ritus orationis) super hominem, Gratianus in Decretis. caus. 1. quest. 1. cap. manus ex angust. hanc autem orationem presbyteris tum illicitam fuisse, cui erit credibile, quandoquidem presbyteri in benedictione cum Episcopis consortes ministeriorum sunt; ut inquit author epistola de septem eccles. ordinibus. Si quis objiciat can. 6. concilii 2. Hispalensis; quo dicitur Episcopum sacerdotibus & ministris so-

lum dare posse honorem, id est, ordinare. Respondet Gratianus in Decretis, caus. 15. quest. 7. can. Si autem. Per illud Solum excludi alios Episcopos, non proprium clericum. Adde quod concilium illud recentius sit, neque in censum veniat illius seculi, de quo jam vertitur controversia. Etenim nullus negat seculo tertio & quarto, ac sequentibus in honorem Sacerdotii, ut loquuntur veteres, administrationem ritus illius in ordinatione episcopis principaliter attributam fuisse, unde illud Hieronymi in Epistola ad Evagrium. Quid facit excepta ordinatione Episcopus, quod Presbyter non facit. Nam testimonium Chrysostomi hom. 11. in 1. Timoth. quod toties ab hierarchicis reponitur, corruptum plane est; & licet ita se haberet, ut volunt Hierarchici; loquitur tamen de sui seculi consuetudine, & privilegium hoc possidere episcopos dicit voluntario presbyterorum consensu: quid hoc ad præsidem Episcopos ante concilium primum Nicanum: nam post illud in celebrioribus præsertim ecclesiis episcopi paulatim imperium in ecclesias sibi augebant, non contenti paterna illa prælacione, quam voluntaria presbyterorum concessione obtinuerant. Ac tum decrevere, ut ordinationes facta à Presbyteris irrita fierent; verum à principio non fuit ita. Atque hæc de ordinatione: sequitur dissimilitudo in jurisdictione inter

6.

Veteres. & Hodiernos.

Nullam delegationem internam hu- Jurisdictionem in foro interno, seu in foro conscientia, Episcopis ad Presbyteros agnovērunt: competere dicunt, nam Ambrosius in 1. Tim. 5. & Chrysostom. hom. 17. in sed commissam tantum & delegatam ab Episcopo, cujus
Matth.

Matth. disertè vocant presbyteros, ille solus totius Christi vicarios, & Dicoeseos pastor Cyprian. lib. 4. epist. 8. dicit: Dominum sacerdotes sibi in sua Ecclesia eligere & constituere dignatum esse: Nam Deus est Dominus messis, & ille operarios in messem emittit, hinc à Deo constituti in Ecclesia, à Christo dati dicuntur, legationeque Christi nomine non Episcoporum fungi referuntur: Verum quidem est ab hominibus ordinatos esse, facultatem tamen & auctoritatem ministrandi Ecclesia à Deo habent; cuius sunt œconomi: quare nunquam inveniunt veteres illos Episcopos, appellantes presbyteros quibus praeerant, legatos suos; etenim cum se solum Christi legatos agnoscerent, & vero delegatus non potest subdelegare, videl. in iis muneribus qua peritiam & fidem requirunt; uti in iure Canonico sapius repetitur, absurdum fuisset Presbyteros, suos indiguisse legatos; Quod si collegas agnoscerent, tum totius dioeceseos pastores non fuerunt: neque ita circumscribebant presbyteros, ut non liceret eis exercere actus pastorales seu presbyterales sine ipsorum venia. Clara sunt qua habet author quisquis est, epistola de 7 Ecclesia ordinibus. Nemo hinc (inquit) Episcoporum diabolicæ tentationis invidia inflatus, irascatur si presbyteri in Ecclesiis prædicent, si plebibus ut scriptum est benedicant. Etenim abnuenti mihi ista sic dicam: Qui non vult presbyteros facere quod jubentur à Deo, dicat quis major est Christo. Mandatum illud Christi, Ite, prædicato, &c.

Matth. 28. presbyteros adaque ac Episcopos includere, nullus unquam negavit; Missio autem hac seu commissio lusoria prorsus esset, si non liceret exercere id, ad quod presbyteri committuntur: ac qui secus sentiunt, Christum sic quasi loquentem volunt, Iubeo vos prædicare, mitto vos ut annuncietis verbum Evangelii, prædicandi tamen exercitium vobis minime concedo: quo quid dici posset ineptius?

A jurisdictione fori interni ad jurisdictionem externam seu externi fori progrediamur; cuius potestas vel est δογματική, vel Διοικήτική, vel denique νομοθετική. quarendum in singulis qua sit disparitas. Et primum in genere, inter

7.

Veteres & Hodiernos.

Sibi solis externæ jurisdictionis potestatem non usurparunt, quam sibi cum presbyteris communem dicebant: Ignatius (cujus supposititia scripta magni faciunt hierarchici) in epistola ad Trallianos, presbyteros vocat senatum Dei, & non consiliarios solum, sed & assessores episcopi: eorumque presentiam in omnibus deliberationibus usque adeo necessariam, ut iis assensum non præsentibus nihil ordine & decenter peragi potuit ab Episcopo in ecclesia gubernatione,

(f) 2 tione,

tionē, uti idem I-
gnatius epistola ad
Ephesios loquitur,
sic coaptetur pres-
byterium episco-
po, quomodo
chordas (inquit) in
cithara colligatas
cernimus; etenim
nisi omnes nervi ab
imo ad summum
recte intendantur,
interque se consen-
tiant, incongruum
sonum edet citha-
ra. Irenaeus lib. 4.
c. 44. vocat princi-
pes, Augustinus
serm. 36. ad fra-
tres in Eremo. Pa-
tronos & rectores terræ, Epiphanius
contra Ærium negare non potest, sedisse
in thronis sicut & Episcopi, quorum et-
iam mentionem facit Nazianzenus, in
oratione habita in laudem Basilii, qui
floruit anno Christi 370. Ecclesius præ-
sedisse, sicut Episcopi, diserte narrat
Chrysostomus in 1. Timoth. homil. 11.
munusque docendi & præsidendi eccle-
siæ, simul accepisse dicit. Cypriani se-
culo extra controversiam est, presbyte-
ros simul cum episcopis exercuisse pote-
statem jurisdictionis externa, ipseque à
primordio episcopatus sui statuerat ni-
hil sua privatim sententia gerere, sine
presbyterorum consilio: atque ad hoc
se debito & officii vinculo adstrictum
fuisse lib. 3. epist. 10. indicat. Cum ad
vos per Dei gratiam venero (inquit scri-
bens ad presbyterium) tunc de iis quæ
vel gesta sunt vel gerenda, sicut mutus
honor postulat in commune tractabi-
mus. Quod idem est cum illis Hierony-
mi, Episcopos debere in communi cum
presbyteris regere ecclesiam. Et ex eo-
dem Hieronymo Gratianus in Decretis.

Caus. 16. quæst. 1. cap. Ecclesia, de con-
suetudine sui seculi. Ecclesia habet se-
natum presbyterorum, sine quorum
consilio episcopis nihil agere licet: Et
in epist. ad Evagrium. Quid facit ex-
cepta ordinatione episcopus quod pres-
byter non facit? Notandum imprimis
hoc testimonium: nam Hieronymi secu-
lo, anno 390. ambiebant singularem
hanc potestatem quidam Episcopi, sed
frustra. Hisce adderem locum quendam
ex Chrysostomo Hom. 11. in 1. Timoth.
non quod in se aliquid firmi contineat,
cum vitiosa interpretationi innitatur;
sed quia quicquid in interpretatione est
vitii, deglutunt Hierarchici; locus sic
se habet, τῆ δὲ χειροτονία μόνῃ τῷ ἐπίσκο-
πῳ. Sola manuum elevatione superant
eos, aut potius suffragio, quia primus
presbyter in χειροτονία reliquis præibat.
Sola (inquit) ordinatione superiores
illis sunt, nempe Episcopi: Ergo, argu-
mento ad hominem, Episcopis in juris-
dictione aequales sunt presbyteri, usque
seculis casusarum & litium Ecclesiasti-
carum dijudicatio presbyterorum & E-
piscopi communi consilio peragebatur;
neque Episcopis competitivè vocem (ut
loquuntur) negativam, quæ irrita red-
deret majoris partis presbyterorum suf-
fragia: nam sic vere regalem & mo-
narchicam potestatem exercuissent, qua
uti possunt principes seculares in senatu
suo, nec fuissent presbyterorum colle-
gæ, pro-ut se vocat Augustinus, epist.
137. & Concil. Carthaginense 4. can.
35. (cujus canones hierarchicorum an-
te-signani, promtuarium vocant Eccle-
siastica disciplina ab antiquioribus usque
recepta, & ad pristinam consuetudinem
revocata, quam merito ipsi viderint)
Duo hic sunt quæ remoram quandam
asserre possunt; alterum, videl. Canones
frequentissimos prohibere, ne quid ten-
tent presbyteri sine Episcopo: sine E-
piscopi sententia, conscientia, præce-
pto,

pto, consensu: magno certe apparatu objectionem hanc instruunt, qua sine strepitu facile solvi potest: nam apud eosdem veteres cautum fuit antiquitus, ut ipse Episcopus nihil faceret absque consensu presbyterorum: uti in hac sectione superius accepimus: & perspicue in Canone 23. Concil. 4. Carthaginens. Irritæ declarantur omnes sententiæ Episcopi, quæ præsentia Clericorum non confirmantur: non tamen sequitur presbyteros eminuisse singulari aliqua potestate supra Episcopum. Sic apud veteres exstat Canon, ne quid in generalibus synodis fieret sine consensu Romani Pontificis; male tamen inde concludere Pontificios Reformatæ Ecclesiæ Doctores omnes tuentur, Authoritatem & supereminentiam jurisdictionis externæ habere Romanum Pontificem supra reliquos Apostolos. Summâ, cum perpetua præsentia uni presbyterorum olim concessa fuerit, iniquum certe fuisset non requirere assensum illius. At istis phrasibus si quis urgeat singularem authoritatem Episcopi ut principis, meminerit similes canones exstare de Episcopis, ne quid faciant nisi consensu presbyterorum: & ut antea dictum, nihil sancendum esse sine consensu Romani Pontificis: Alterum quod objicitur est πολυπρόδικτον illud Hieronymi adversus Luciferianos. Nisi exfors quædam & ab omnibus eminentes detur potestas, tot in Ecclesiis efficiuntur schismata, quot sacerdotēs: Si quaratur in quibus illa consistat, statim subjungit ibidem, Inde (inquit) venit ut sine Episcopi jussione neque presbyter neque Diaconus jus habeat baptizandi: Atque supra vidimus, veteres episcopos ante Hieronymi aetatem illud sibi non vendicasse, & ipse Hieronymus epist. 2. Nepotia. Pessimæ (inquit) consuetudinis est in quibusdam ecclesiis tacere Presbyteros, & præsentibus Episcopis non loqui. Itaque exfors illa po-

testas in quibusdam tantum ecclesiis obtinuit: an vero laudanda sit, demonstrat, cum rem pessimæ consuetudinis esse dicit, & ad Rusticum Narbonens. quod citatur etiam à Gratiano Dist. 95. cap. Gratia. Episcopos illud sibi arrogantes, dicit, Diabolicæ tentationis invidia inflatos esse, & subdit. Propterea (inquit) hæc scribo, ut si præteriti temporis error non potest jam revocari, vel ad præsens in Ecclesiis servetur humilitas, ut presbyteri hoc in ecclesiis suis faciant quod Romæ, in Italia, in Creta, in Oriente, Cypro, Africa, Illyrio, Hispania, Britannia, quod in omnibus locis ubi humilitas perseverat. Denique non quaritur, an Episcopis illis antiquis potiores quædam regiminis partes, per se collegis omnibus communes, cedant, quasi proprias, nam cum ordinis præsentia, regiminis aliqua dignitas necessario coheret, neque quispiam ordine collegio alicui præesse potest, nisi simul ejus onera aliquot nobiliora omnium nomine in se recipiat: Hoc si quis exsortem potestatem vocet, per me licebit: Sed quaritur, an hac exsorti potestate potiantur necessario, functionis sua jure, sine collegarum voluntario consensu, hodierni Episcopi affirmant: Hieronymus negat in Commentar. in Tit. 1. Sicut presbyteri sciunt se ex ecclesiæ consuetudine ei, qui sibi præpositus fuerit, esse subiectos: ita Episcopi noverunt se magis consuetudine quam dispositionis dominicæ veritate majores esse, & Augustinus epistol. 19. ad Hieronym. Secundum honorum vocabula quæ jam ecclesiæ usus obtinuit, episcopatus presbyterio major est: Ex quibus patet, neque omnem Jurisdictionis potestatem, neque semper, neque ab omnibus illis Episcopis vendicatam fuisse ut sibi solis propriam exclusis presbyteris: multo minus hæc sibi à Christo commissæ esse profitebantur, pro-ut hodierni de se jactitant. At-

que hac de jurisdictionis potestate in genere: Sequitur ut ostendatur, quam sit differentia inter veteres & hodiernos episcopos, ratione partium illius jurisdictionis. Et primum de potestate διοικητικῆ, qua versatur in judicandis causis fidei & religionis.

8.

Veteres & Hodierni.

Ius judicandi de rebus fidei sibi solis non transcripserunt: sed in presbyteriis & Synodis, cui frequentes intererant, causas definendas proponebant. Ruffin. lib. 1. Eccles. hist. cap. 14. refert Alexandrum Alexandria episcopum retulisse ad clericum, quid statuendum esset de baptismo per Athanasium puerum inter ludendum administrato. & Cyprian. epistola ad Quiril. testatum reliquit presbyteros una cum Episcopis convenisse in synodum, ut sententiam ferrent de baptismo hæreticorum & schismaticorum. Malchion, qui presbyter solum fuit Antiochena Ecclesia, non solum interfuit ut iudex Antiocheno concilio secundo,

Vix hic sibi constant, nam aliquando sibi solis omnem jurisdictionem externi fori vendicant, exclusis presbyteris; sic Dunamus in concione. Presbyteri non gubernant populum particularis sui gregis in foro externo, hoc ad majoritatem Episcopalem pertinet: Interim alias concedit locum & sententiæ dictionem presbyteris simul cum Episcopis in synodis & presbyteriis: In quibus notius est quam ut probationi insistat, de causis fidei & religionis disceptari solere. Sed facile hæc conciliari possunt, interesse presbyteros ut consiliarios, non ut iudices; quorum sententiam admittere aut rejicere potest pro arbitrio Episcopus.

contra Paulum Samosatenum Episcopum Antiochenum convocato, sed cum eloquentia & singulari eruditione emineret; ut ait Eusebius Eccles. hist. lib. 7. cap. 28. eidem concilio interfuit, & hæreticum notariis omnia excipientibus quæstionibus urfit. Ejus etiam nomen in Epistola Synodica reperitur, qua scripta fuit nomine Episcoporum presbyterorum & Diaconorum. Adstant autem quamplures magni nominis Episcopi, Hierosolyma, Casarea Palestina, Casarea Cappadocia, Tarsensis, Iconiensis; quorum longum catalogum ex Eusebio recensent authores centuriarum Magdeburgicarum, centur. 3. cap. 9. parag. penultima. Et hoc omnes reformatarum Ecclesiarum Doctores mordicus contra Pontificios tuentur. Quare cum in synodis jurisdictione διοικητικῆ exerceri solita fuerit: atque in iis omnibus decisiva suffragia tulisse presbyteros a que ac Episcopos, reformatis omnibus certum sit: evidenter sequitur, potestatem dogmaticam veteres illos episcopos sibi solis non vendicasse.

Sequitur potestas διακονικῆ, qua exercetur in iis qua ad externum regimen ecclesie pertinent, & externis ceremoniis cultui divino administrando accommodatis. Atque hic exsurgit nova differentia, nam

9.

Veteres & Hodierni

Iudicarunt hanc sibi cum presbyteris communem esse; quare communibus omnium suffragiis in synodis Agnoscereis, seu Agendarum formulas & capitula (uti vocant) fecerunt. Quin & crassissimis Papismi tenebris

non licuit Episcopis sine presbyterorum consensu Agendarum istarum receptas formulas mutare. Nota est illis illa disceptatio inter Episcopum Andegavensem, & Canonicos aliquot S. Trinitatis collegii ibidem, quos presbyterio veteri successisse nullus negat: quæ hunc successum habuit, ut sententia senatus regi definiretur, Episcopo non licere breviarium & missale ibidem usitatum mutare. Vide amplissimi Thuani historiarum lib. 129. ad annum 1603.

Superest potestas *αὐτῶν* in exercitio disciplina ecclesiastica posita, multiplex hic se prodit dissimilitudo: nam

10.

Veteres

Nullam disciplinæ ecclesiasticæ partem soli exclusivè presbyteris exercuerunt, sed omnia eorum consilio & suffragio administrabant, quippe quod presbyteris æque ac sibi disciplinam commissam sciabant: Tertull. in Apologet. Ibidem (id est, in cœtu publico ecclesiæ) exhortationes, castigationes, & censura divina, inter quas refert relegationem à communicatione orationis, conventus & omnis sancti commercii, hoc est, quod vulgo nunc vocatur excommunicatio major. Iam accipe, per quos administraretur: Præsident probati quique seniores, honorem istum non precio, sed testimonio, adepti. Et ante illum Irenæus adversus hæres. lib. 4. cap. 44. Presbyteris iis obediri oportet qui successionem ab Apostolis habent, & sanam doctrinam præbent ad

Hodierni

Excommunicandi potestatem sibi solis arrogant, ut & solvendi à sententia excommunicationis lata. Solum clericalem disciplinam exercent aut per se, aut per officiales, cancellarios, à se deputatos, qui sacro presbyteratus ordini nunquam initiati fuerunt.

informationem & correctionem aliorum. Loci illius series satis ostendit intelligi correctionem judicalem, quam non exercuere presbyteri deputatione episcopali, sed virtute sui presbyteratus, in quo Apostolorum successores fuerunt. Cyprianus frequentissime in epistolis, lib. 3. epist. 5. Non defuit presbyteris sacerdotii vigor, ut quidam disciplinæ minus memores comprimerentur. Itaque ad Episcopi & mancipiorum ejus forum non fuit recurrendum, ut hodie fit. Et lib. 2. epistola 7. Lapsum causa consuevit tractari facta conciliorum collatione cum Episcopis & presbyteris. Ita quidem, ut firmum decretum esse non poterat, quod plurimorum consensum habuisse non videbatur. *ibid.* Cum ad eum delata esset querela; placuit, inquit, presbyterium contrahi. Nempe, religio illi fuit à primordio Episcopatus, sibi soli rem communem vindicare, & quæ mutuis honorum communi presbyterorum consilio peragenda postularet, privatim administrare. lib. 3. epistol. 10. & 19. Eadem mens Hieronymo, in epist. ad Heliodor. Mihi ante presbyterum federe non licet; illi, si peccavero, licet me tradere Satanæ ad interitum carnis, ut salvus fiat spiritus. In Synodis, quibus intererant presbyteri, anathema dictum hæreticis: Depositi episcopi, ut Samosatenus in Antiochena, & Marcellinus in Sinuesana, sententia 30 presbyterorum Romanorum damnatus. Quin & veteres Episcopi, seniores, seu presbyteros gubernantes ab administratione disciplina non excludebant: sine horum concilio nihil agebatur in ecclesia, donec doctorum superbia excluderentur, inquit Author commentariorum in 1. Tim. c. 5. quæ nomine Ambrosii circumferuntur. Jus ligandi & solvendi *ἐπιπέρας* ex æquo omnibus pastoribus & doctoribus tributum esse à Christo, asserit Basilius Magnus Archie-

chiepiscopus Caesar: quod nec Lombardus negat sententiarum lib. 4. dist. 19.

Verum sicuti hodierni Episcopi sibi solis potestatem hanc vendicant: ita in alios sacrilege transfulerunt, & per vicarios suos, officiales, Archidiaconos, Cancellarios, Antichristi excrementa omnes disciplinae ecclesiasticae partes, quin & excommunicationem ipsam administrant: atque sic non solum per se tyrannidem in ecclesiam exercent, sed sub servos hosce suos in miserrimam servitutem redegerunt; qui in nullo ordine sacro constituti sunt, sed homines mere seculares: Annon propria vineta cadunt Hierarchici alias reformatas ecclesias damnantes, quod administrationi disciplinae ecclesiasticae ex Apostoli praescripto & purioris seculi exemplo, (nequiquam contra fremente D. Hallo & Symmisti) admoveant seniores gubernantes, homines laicos, hoc est, qui vocationem secularem sequuntur? etenim si illicitum est hujus conditionis homines pietate & prudentia conspicuos simul cum pastoribus seu verbi presbyteris disciplinam administrare; quam indecorum est novitiam istam prolem officialium, & cat. Scriptura & antiquitati penitus incognitam, per se solam nobilissimos actus jurisdictionis ecclesiasticae exercere? Videtis doctissimum illum tractatum, cui titulus, Altare Damascenum, cap. 5. de Episcoporum dignitate & potestate, & cap. 6. De vicariis & officialibus, cujus auctori ut acceptum feras enixe rogo, si quid Antithesibus hisce adjutum te cernas. Infelicis certe ingenii esset, ut ait ille, non fateri per quos profecerim; neque clarissimus ille author, quisquis sit, egre feret, gratiam hanc sibi à me multorum nomine ingenue repositam. Difficilia ista tempora, cum quibus colluctatus est, literato orbi auctoris nomen suppresserunt.

Proximum est, ut videamus, quo ju-

re ordinis illam ~~esse~~ sibi vendicavint veteres Episcopi. Atque hinc emergit Antithesis inter

II.

Veteres. & Hodiernos.

Omnem supra Ast hi singulares presbyteros honoris illas praerogativas praerogativam, voluntario eorundem & presbyterorum consensui adscribent; seque mera collegia, jure divino consuetudine, non ita ut nefas, & sa- vero dominica crilegium sit, vel dispositionis veritate iisdem majores exortis hujus esse, Eundem esse potestatis praefulibus jur divino Episcopum & presbyterum: ex aquo ut Spiritu sancto Episcopos se constitutos jaectant, neque Apostolis successisse, uti antithesi prima ostensum fuit. Quae ad episcopatum ordinis & jurisdictionis spectant, utrisque ex aquo competivisse, & eadem junctim administrasse, ut antithes. 7. 8. 9. 10. probatum fuit.

Hinc Irenaeus l. 4. c. 43. qui vixit anno Christiana aera 180. Oportet eis qui in ecclesia sunt obedire presbyteris, qui successionem habent ab Apostolis, sicut laborare defectu ostendimus, qui cum Episcopatus oeconomico, male constitutas esse; & successione charissima veritatis acceptum fuit. Quae ad episcopatum ordinis & jurisdictionis spectant, utrisque ex aquo competivisse, & eadem junctim administrasse, ut antithes. 7. 8. 9. 10. probatum fuit. Hinc Irenaeus l. 4. c. 43. qui vixit anno Christiana aera 180. Oportet eis qui in ecclesia sunt obedire presbyteris, qui successionem habent ab Apostolis, sicut laborare defectu ostendimus, qui cum Episcopatus oeconomico, male constitutas esse; & successione charissima veritatis acceptum fuit. Quae ad episcopatum ordinis & jurisdictionis spectant, utrisque ex aquo competivisse, & eadem junctim administrasse, ut antithes. 7. 8. 9. 10. probatum fuit.

perunt.

perunt. Scholastici doctores in enumerandis ecclesiæ ordinibus, episcopatum & presbyteratum unum tantum ordinem faciunt: vide citatos fuse à Clarissimo Gersomo Bucero, dissertationis de gubernatione ecclesiastica paragr. 70. & à celeberrimo D. Voetio in Desperata causa Papatu lib. 2. sect. 1. cap. 9. Verum quidem est Ærium ab Epiphano inter Hæreticos relatum, quod dixerit Episcopum jure divino nihil differre ab Episcopo. Sed si hoc hæreseos nota dignum, quo pacto ab eadem liberabitur Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, & nubes illa patrum, citante Bellarm. l. 1. De clericis cap. 15. ex Medina. Et quicquid nunc garriant Canonista, notum tamen est in ecclesia duos tantum fuisse ordines sacros, presbyteratum & Diaconatum. vide Gratiani decreta: distinction. 60. Can. nullus. Hieronymus usque adeo aperte

scholæ, Irritam esse omnem presbyterorum ordinationem quæ ab Episcopis non administratur, quia scilicet legitimus ordinationis minister ex juris divini præscripto est solus Episcopus. Si quis contra hæc ausus sit, hæreticum vocant Ærianum, paritatem vero presbyteri & Episcopi, somnium Calvinianum, & dogma antiquitati explosum. Etenim, ut hujus erroris fontem aperiam, non ignorabant boni illi viri corrumpentur necessario Episcopatum, si fragili humanæ autoritatis fulcro solummodo inniteretur, utpote quod receptum sit juris axioma. Jura positiva cum incipiunt corrumpere viam suam sunt antiquanda. Et Consuetudines (humano videlicet consilio receptæ) quæ ecclesiis noscuntur gravamen inducere nostræ nos decet consideratione remittere, uti benefaxit Gregor. Magnus, lib. 1. Epist. 64.

hoc tuetur in commentar. in Titum. cap. 1. ad illa verba: Vt constituas presbyteros sicut ego disposui, & in epistola ad Evangelium; Vt Hierarchici affirmant errasse hic Hieronymum; & parum abest, quin albo hæreticorum, uti hoc nomine Epiphanius Ærium, asseribant: fosciculos tantum exscribam: Locis illis prædictis agens de ecclesiastica politione ratione non solum qua Apostolorum aetate, sed quæ eam proxime subsequuta est, Communi presbyterorum consilio ecclesiam gubernatam fuisse dicit; Ergo indistincta tunc fuerunt episcoporum & presbyterorum officia, ut & nomina: quandoquidem gubernationis prerogativa sese efferrant episcopi supra presbyteros, ea vero olim utrisque communis fuerit, quid quaeso restare poterat, quo à se invicem tunc distinguerentur? Et hoc plurimis SS. scriptura locis perspicue probat: theseos sua repetitionem subjungens, ostendimus apud veteres eosdem fuisse presbyteros, quos & episcopos: postea paulatim ad unum omnis sollicitudo est delata, ut dissensionum plantaria evelerentur: An vero medicina morbo responderit, eventus docuit. Et Alphonsus de Castro advers. hæreses lib. 6. titulo Episcopus; Aperte negat pastorum inæqualitate plantaria dissensionum extirpari: de mutatione hac notitias ecclesiastica sic Musculus in locis communibus.

bus. Profueritne, vel secus consilium hoc ecclesiæ Christi, melius est posterioribus seculis declaratum, quam dum hæc consuetudo primum introduceretur, cui debemus omnem illam principalem & equestrum episcoporum insolentiam ac tyrannidem, imo omnium ecclesiarum Christi corruptionem: quam si Hieronymus cerneret, dubio procul consilium agnosceret non Spiritus sancti ad tollenda schismata, sicuti prætexebatur, sed ipsius Satanæ ad vastanda & perdenda prisca pascendi dominici gregis ministeria: quo fieret, ut haberet ecclesia non veros doctores, pastores, presbyteros & episcopos, sed subnominum istorum larvis, otiosos ventres, & magnificos principes; qui non modo non pascant ipsi populum Domini doctrina sana & Apostolica, sed & improbissima violentia caveant, ne id per quemquam alium fiat. *Et Whitakerus de Pontifice Romano quest. 1. cap. 3. §. 26.* remedium hoc morbo ipso pene pejus fuisse, utpote quod primum fuerit gradus monarchiæ pontificiæ, annotante Illyrico parte 1. *Clavis scriptura in voce Episcopus.* Rursus ibidem Hieronymus. Presbyteri sicut sciunt se ex ecclesiæ consuetudine esse subiectos ei qui sibi præpositus fuerit; ita Episcopi noverint, se magis consuetudine quam dominicæ dispositionis veritate presbyteris esse majores, & in commune debere ecclesiam regere. *Ab Hieronymo ad Chrysostomum transeamus; Is hom. 11. in 1. Timoth. cap. 3.* *quærit, cur de Episcopis differens, omisso presbyterorum ordine, ad Diaconos transfilierit? Respondet.* Quia medium (videlicet interveniens inter Episcopos & Diaconos) non multum, etenim illi (presbyteri) & docendi munus susceperant & præsidendi ecclesiæ, & quæ de Episcopis dixit eadem de presbyteris (dici.) sola enim horum electione

ascenderunt; sensus est, Episcopos habere à presbyterorum electione quod ordinis causa præsent presbyterio, atque unica hac ratione à presbyteris differre: Eandem sententiam tenet Sedulius presbyter Scotus, qui eodem seculo vixit quo Paladius, qui missus à Cælestino pontifice Romano Episcopus in Scotia primum creasse dicitur, verba formalia Hieronymi citat & approbat, in expositione epistolarum ad Titum & Timotheum. Ambrosius eodem inclinatur in Comment. in 1. Timoth. cap. 3. Quare (inquit) post Episcopum Diaconatus ordinem subiecit? Nisi quia presbyteri & Episcopi una ordinatio est. Uterque enim sacerdos est, sed Episcopus primus est, ut omnis episcopus presbyter sit, non tamen omnis presbyter Episcopus; hic enim Episcopus est, qui inter presbyteros primus est: Redolentne hac quasi principatum potestatis debitum episcopis jure divino; An potius primatum ordinis ab ecclesia introductum? Primus, inquit, erat presbyter. cui loco illustrando subserviat illud ejusdem Ambrosii comment. in cap. 4. ad Ephes. Non per omnia (inquit) conveniunt scripta Apostoli, ordinationi, quæ nunc in ecclesia est. Nam & Timotheum à se creatum presbyterum, episcopum vocat, quia primi presbyteri episcopi appellabantur, ut recedente eo sequens ei succederet. Vnde colligitur præsidendam illam ordinis, cum primum institutum hoc obtinisset, non fuisse perpetuam, sed succedaneam: hoc est, primatus ille ordinis olim nulli fuit perpetuus, nec ad vitam certæ personæ annexus, pro-ut Ambrosii seculo obtinuit, sed omnibus presbyteris communis, utpote quod sibi invicem in præsentia succederent. Augustino eadem mens tomo 2. operum epistola 19. ad Hieronymum. Quanquam, inquit, secundum honorum vocabula quæ jam ecclesiæ

clesiæ usus obtinuit, Episcopatus presbyterio major sit, tamen in multis rebus Augustinus Hieronymo minor est. Præceptoris sui vestigia pressit Primasius in Comment. ad Epistolam ad Tit. Quæ fuerit venerabilis Bedæ sententia, aperte explicat in commentariis Actorum Apostolicorum, ad illa verba; In quo Spiritus S. vos posuit episcopos: vide Albini Alcuini sententiam supra, antithesi 4. ejusque οὐχ ὅτι Rabanus Maurus, quem Scotum natione vocant non solum historici Scoti in vita regis Achaji, à quo in Gallias ad Carolum Magnum missus fuit, sed & Angli ipsi, Balauus in scriptoribus ecclesiasticis magna Britannia: multosque variarum nationum & seculorum authores magni nominis. Rabanum hunc Scotis vendicantes, citat Demisterus in libro cui titulus, Mendicantia Hibernorum repressa, & cat. & David Camerarius lib. 3. De Scotorum pietate in Menologio Scotorum sanctorum ad diem 4 Februarii, videantur ipsius Rabani commentaria in epist. Pauli ad Philipenses & ad Timotheum: cuius verba quia eadem fere sunt cum Chrysostomi & Hieronymi supra citatis, non exscribam: Porro cum omnes hi paritatem presbyterorum & episcoporum ex scripturis adstruant, neque nomina solum utrisque fuisse olim communia, verum etiam munia, paradoxum illud hodiernorum hierarchicorum, principatum potestatis supra presbyteros jure divino vendicantium, merito explodendum est: At Apostolici saltem juris fuisse putabant veteres Episcopatum (inquirent hierarchici:) At quo argumento illud persuadebunt? Etenim cum splendidissima illa patrum nubes ex scriptis Apostolicis presbyterorum & episcoporum paritatem adstruxerit, probabile cuiquam erit eosdem imparitatem hanc Apostolis authoribus transcribere posse? præsertim cum perspicue testatum

reliquerint, nihil pro Apostolico habendum quod in scriptis Apostolorum non reperiatur. Hieronymus in Haggæum cap. 1. Quæ (inquit) absque autoritate & testimoniis scripturarum quasi Apostolica traditione sponte reperiunt, atque confingunt, percutit gladius Dei: & ejus æqualis Theophilus Alexandrinus: in Epistola 2. Paschali. Diabolicum est extra scripturarum divinarum autoritatem aliquid divinum putare: At quod Apostolicum est, divinum est: Nisi fortasse ecclesiis reponere velint pontificium illud Apostolorum traditiones alias fuisse scriptas, alias vero non scriptas: inter quas si hanc de Episcopatu numerent, age examinetur ad regulam illam Augustini contra Donatistas lib. 4. cap. 24. Quod universo tenet ecclesia, nec conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi autoritate Apostolica traditum rectissime creditur. At Episcopatum Diocesannum universa ubique ac semper tenebat ecclesia, nec conciliis institutum fuit, id est, conciliorum autoritate introductus. Quam falsa hac minor sit, præcedentes & subsequuta antitheses demonstrant. Adde quod Hieronymus aperte testetur, episcopatum à conciliis primitus sancitum. Comment. in Tit. 1. Postquam unusquisque eos quos baptizaverat suos putabat esse, non Christi, in toto orbe decretum est, ut unus de presbyteris delectus superponeretur cæteris, ad quem omnis ecclesiæ cura pertineret. Dein idem Hieronymus in epistola ad Euagrium: Primatum hunc episcoporum, Alexandria primum cepisse, post mortem Marci Evangelistæ; hancque consuetudinem uno impetu ab aliis omnibus ecclesiis receptam fuisse cui verisimile? præsertim cum addat ibidem, Paulatim, ut dissensionum plantaria evellerentur, omnem sollicitudinem ad unum delatam fuisse: s̄

paulatim, certe non universaliter & semper obtinuit. & consuetudinem hanc Alexandrina ecclesia Sozomenus lib. 1. cap. 15. civitatis consuetudinem vocat; quia videlicet apud alias ecclesias non obtinuit, Epiphanio ipso fatente: Hæresi 86. de Miletianis. Non habuit Alexandria duos episcopos, ut aliæ urbes: Cur itaque hic cum Hieronymo in eadem ad Euagrium epistola, Alexandrina ecclesia singulare exemplum obficientibus, respondere non liceat? Quid mihi profers unius urbis consuetudinem? quid paucitatem, de qua ortum est supercilium in leges ecclesiæ, vindicas: Denique cui incognitum multas ecclesias duos simul episcopos habuisse purioribus illis seculis. Clemens in constitut. lib. 7. cap. 46. refert. Euodium & Ignatium, non successive, sed simul uno eodemque tempore Antiochenæ ecclesiæ episcopatum adeptos fuisse: Nam explodendum insanum illud Baronii delirium, asserentis, duplicem fuisse Antiochia ecclesiam, ratione dissidii à Luca in Act. Apost. cap. 15. commemorati, inter eos qui fuerunt ex circumcissione, quos Nazaraeos vocabant, & qui ex gentibus ecclesiæ nomina sua dederunt: sicuti postea factum esse commemorant ecclesiastica historia scriptores in iis civitatibus, quæ simul ab orthodoxis & hæreticis aut schismaticis incolebantur: quasi vero Euodius aut Ignatius hæreticis publica Apostolorum sententia in Synodo Hierosolymitana damnatis, Act. 15. ministerii sui operam commodare voluissent: Prodigiosa illa varietas in nominando Petri successore in Episcopatu Romano, apud Ecclesiastica historia scriptores, aliis Linum, aliis Anacletum, aliis Clementem locantibus, nulla ratione reconciliari poterit, nisi concedatur plures Episcopos simul sedisse, ac pari autoritate ecclesiam gubernasse. Ecclesia Smyrnensi præ-

fuit Polycarpus, Iohannis Apostoli discipulus, ac ejus ecclesiæ episcopum à Iohanne ordinatum testantur Ignatius, Irenæus, Eusebius: at Clemens constit. Apostol. lib. 7. cap. 47. Aristonem primum fuisse Smyrna episcopum, ejusque successorem Strateam, istique tertium Episcopum successisse alterum Aristonem: & Suidas in voce Polycarpus, Bucolum primum fuisse Smyrnensis ecclesiæ episcopum. Infinitum esset omnia hujus generis exempla coacervare; Præsentia satis docent, plures Episcopos uni ecclesiæ simul præfuisse. Atque in hodierno episcopatu nihil ejusmodi cernitur. utpote quod inter propria ejus præterea hoc primum locum habeat; Quod in Diocesi Episcopus sit singularis, nam si plures admitterentur, actum iri clamant de unitate Ecclesiæ; Dunamus in concione Lambethana: utpote quod inter pastores ecclesiæ æqualitatem dicant esse schismatum & hæresion seminarium: quasi obliti essent illius Augustini in Psalm. 105. Nonne, inquit, Episcopi fuerunt authores schismatum & hæresium? & illius apud Chrysostr. hom. 58. ad populum Antiochenum: cum de præcis monachis sermonem faceret, Quoniam apud eos æqualitas multa fuerat, multa etiam fuit virtutis facilitas. Et unitatem in ecclesiæ conservari posse aliis mediis docet Cyprianus, lib. 3. epist. 13. copioso videl. corpore sacerdotum concordia mutua glutine & unitatis vinculo copulatum. Cohærentia porro hæc, docente Spalatensi, De Repub. eccles. lib. 3. c. 1. parag. 14. paritatem supponit, neque admittit subordinationem unius ad unum, sed ad plures, videlicet Collegium, & Gregorius per humilitatem ecclesiæ unitatem custodiri asserit. Priusquam sectioni huic finem imponam, eximendus est scrupulus quidam, quo fortasse quidam tenentur, ne prioribus sine hæ-
 sita-

sitationis astu subscribant: In historia ecclesiastica vident series episcoporum deductas à primis ecclesiarum incunabulis; ideoque colligunt unum semper singulariter, durante vita, praefuisse: verum in rei huius causas sollicitè inquirentibus, hac occurrent quibus nubes hac dispelli commode possit: videlicet, Veteres scriptores unius tantum Episcopi mentionem ordinariè & ut plurimum fecisse, partim quia illis solis propositum fuit temporum rationem edocere, quod assequuti fuerant nominatione unius, qui propter doctrinam, aut virtutum ornamenta rerumve experientiam celebris esset: partim vero, quia ad sui seculi consuetudinem, quando unius ~~causam~~ praevaluit, scribendi rationem mutuabantur. Sed de his hactenus fusiùs quam instituti ratio postulat: ad reliquas antitheses progrediendum: in potestate extensiva, muneris exercitio, & vitæ habitu. Dissimilitudo ratione extensiva potestatis hæc est.

12.

Veteres. & Hodierni.

Olim opidatim Singularem ille fere fuerunt episcopi, nec majori potestatem, quam intervallò inter se sibi jure divino distincti; quod vel vendicant, extendunt in plures integras provincias. in Concil. Africano cap. 20. refertur. Unius hodierni Episcopi dicecesis amplioris circuitus est, & plures subjectas habet ecclesias quibus imperat, quam olim decem Episcopi. Et multo; ante Cypriani aetatem, tempore, in Concilio Lambes-

tano, nonaginta suo comprehen- episcoporum senten- dit provincias un- tiis damnatum fu- decim, Glottia- isse privatum vete- nam, Lennoxiam, rem hæreticum, te- Renfroanam, Cu- statur Cyprianus ningamiam, Cari- libro 1. epistol. 3. Etam, Coilam, Ni- Eodemque testante thiam, Eusdaliam, lib. 1. epistola 4. U- Esdaliam, Annan- niversam fraterni- diam, Tuediam. tatem convenisse ad Sabini episcopi e- lectionem. Ac veterum historias legen- tibus passim occurrent vilissimi & igno- biles pagi, ac frigidissima opida; indi- gna quæ à Geographis in tabulis loca- rentur; qui tamen suum Episcopum ha- buerunt. Nazianzon, opidulum licet Casarea vicinum, celebris tamen fuit magni illius Theologi Gregorii Nazian- zeni Episcopatu. Chrysoptomi quoque tempore obtinuit, ut Episcopi Dicecesis non plures una civitate contineret. hom. 3. in acta Apostolorum. Nonne terrarum orbis imperium tenet Imperator? hic autem unius civitatis est Epi- scopus. Sozomenus historia ecclesiast. lib. 7. cap. 19. dicit, se comperisse in pagis Episcopos ordinatos apud Arabes & Cypros. Verum quidem est invalescente ambitione, (quæ facit ut semper magis elaborent homines late quam bene præesse) & typho seculi, ve- titum fuisse, ne in villis constituerentur Episcopi: mutationis huius causam nul- lam aliam proferunt Canones & Cano- num expositores, quam ne vilesceret no- men & auctoritas Episcopi; quia scilicet tenuiores pagi non tantum suppetebant, quantum sufficeret ad pompam quam affectabant: Quasi vero pluris facien- dus esset splendor & secularis unius E- piscopi magnificentia, quam ecclesia adifi- ficatio. Erasmus, antiquitatis sedulus indagator, late extensas has Episcoporum pontificiorum Diceceses sic taxat lib. 1. Ecclesiast. Multorum præsulum ditio

(g) 3

tam

tam late patet, ut si quam maxime forent expediti omnibus mundanis negotiis, non possent tamen in omnibus opibus concionari, cum hodie una civitas complures requirat ecclesiastas. *Et si cui minus arrideat Erasmi censura, saltem audiat illud Hoperi Episcopi Glocestriensis, & martyris, in explicatione Decalogi ad præceptum. 8. Si jam inquit vigeret antiquus ille erga populum amor, agnoscerent ipsi plus in una civitate negotii esse, quam quod facile ab optimis expediti possit: Satis norunt primitivam ecclesiam nullos ejusmodi Episcopos habuisse ante Sylvestri primi tempora. Addit, Episcopum uni civitati tantum præfici debere. Et dum magistratus (inquit) in hunc ordinem eos redegerit, tam impossibile erit Episcopo piè & sobriè in omni religionis scripturam transvadere, quam Camelum adigi per foramen acus.*

13.

Veteres. & Hodierni.

Verbi prædicationem inter præcipua officii sui munia collocabant, memores illius Pauli ad Tim. 1. 5. 17. in eaque strenue sese exercebant ἀναγῶντες, & ἀναγῶντες. Docendi officium omnium præcipue ut inquit Episcopis est necesse, Theophyl. in 1. Tim. 3. Quod non negant patres in concilio illo Tridentino. Usque adeo manifestum hoc est, ut probationibus insistere, esset soli lucem scenerari,

14.

Est in vita habitu.

Veteres. & Hodierni.

Crasse ignarum esse oportet aut gnave viter impudentem, qui negabit hæc non quam longissime abfuisse ab antiquis illis Episcopis: vide qua infra tractanda erunt ad sessionem 25. ex Canonibus Apostolicis, Clemente Romano, Cypriano, Synesio, Hilario, & cat. in hanc rem fuisse, quibus adde testimonium Ammiani Marcellini, lib. 27. de habitu vita, beatorum quos vocat Episcoporum, ipse licet ethnicus: Tenuitas edendi, potandique parcissimè, indumentorum vilitas, & supercilia humum spectantia, perpetuo numini, verisque ejus cultoribus, eos ut pueros commendat & verecundos. Damnatum etiam in Paulo Samosateno, maximo licet Episcopo, quod mundanas dignitates usurpaverit, & Ducenarius magis quam Episcopus vocari voluerit, Omnium oculis se ingerit pompa illa secularis merum typhum & fastum redolens; nullo alio nomine salutari volunt quam quo majores Barones parliamentarii: My Lord. In omnibus privatis & publicis congressibus, imò in ipsis comitiis parliamentariis. Archiepiscopus Andropolitani ut regni Scotiae Primas, vendicat sibi secundum à Serenissimo Rege locum; Archiepiscopus Glasguensis supra omnes Comites; & cæteri Episcopi supra Dominos Barones, Palatia inhabitant: Amplissimarum Baroniarum sunt Domini: Secularibus administrationibus publicis se mancipant: sunt Cancellarii regni, aucupantur esse Theaurarii. Sunt ordinarii senatores regii, ac supremæ Curia, quam vulgo Scoti Collegium Justitiæ vel sessio- quod

quod per forum nem vocant: & in
 incedens numero Camera rationum
 fam catervam fa- regiarum plures
 tellitum partim adoptantur. Quid
 præcedentiū, par- memorem profusi
 tim subsequenti- luxus ostentatio-
 um, circa se habue- nem in vestitu, fa-
 rit, ita ut fides no- mulitio & simili-
 stra, invidia & o- bus.
 dio propter fastum & superbiam cordis
 illius, facta est obnoxia. *Euseb. lib. 7.
 cap. 29. Vide Canonem Synodi Cartha-
 ginensis 4. Canonem hunc in corpus De-
 creti retulit Gratianus. Dist. 41. Can.
 Episcopus & Clericus. Episcopus (in-
 quit) non longe ab Ecclesia hospitio-
 lum, vilem supellectilem & mensam
 ac pauperem victum habeat, & dignita-
 tis suæ autoritatem fide & meritis
 quærat. Videatur Possidonius in vita
 magni Augustini, Hipponensis Episcopi.
 Mensa (inquit) frugali usus est & parca,
 quæ quidem inter olera & legumina,
 etiam carnes aliquando propter hospites
 vel quosque infirmiores continebat:
 cochlearibus tantum argenteis utens,
 cætera vasa quibus mensæ inferebantur
 cibi, vel testacea vel lignea vel marmo-
 rea erant. Item, Testamentum nullum
 fecit, quia, unde faceret, Christi pauper
 non habebat: & de Basilio magno Cas-
 sare Episcopo refert Sozomenus lib. 6.
 cap. 16. respondisse Imperatoris præfecto
 interminanti bonorum publicationem:
 Horum nihil me cruciare potest; equi-
 dem opes non habeo præterquam lace-
 ram vestem & paucos libros: Complures
 pagina replenda essent, si testimonia pa-
 trum adjicerem qui acriter in vestri sunt
 in secularitatem, luxuriam, & typhum
 Episcoporum. Vide præsertim Bernar-
 dum, lib. 2. 3. 4. ad Eugenium & ser-
 mone 76. & 77. super Cantica. Seculo
 corruptissimo: Quod si objiciat equestre
 illud & heroicum sacerdotum genus, uti
 Lutherus festiue eos vocat. Non ad sus-*

perbiam aut pompam hæc à se fieri, sed
 ut sic ornetur in suis ministris ecclesia,
 & sic honorata crescat in sua authori-
 tate, pro-ut Episcopi Gersonis seculo se-
 tuebantur; Respondebit idem Gerson,
 in tractatu de temperantia citato & ap-
 probato ab Archiepiscopo Spalateni acer-
 rimo Hierarchico, de repub. ecclesiast.
 lib. 9. cap. 5. §. 44. *cujus verba non pi-
 gebit transscribere, nam valde interest
 qua manu vibretur telum: Vel enim
 (inquit) pompam in vestibus, in fercu-
 lis, in servitoribus, & cæt. quærunt ec-
 clesiastici ad placendum Deo, vel ut
 proficiant proximo, vel ad ecclesiæ
 honestatem & autoritatem. Non pri-
 mum, quia ex Hieronymo non tenera
 vestis, sed munditia mentis facit orna-
 tum clericorum; & quia plus placent
 Deo opera pietatis, in quibus possent
 expendi ea quæ talis pompa requirit.
 Non secundum, quia plus scandalizat
 laicos pompa hæc clericorum quam æ-
 dificet; plus ad indignationem, invi-
 diam & murmur eos excitat, quam ad
 amorem; & plus auget in eis avaritiam
 & superbiam, quam exstinguat: neque
 potest sacerdos pompaticus verbo &
 exemplo humilitatem, frugalitatem, &
 sobrietatem aliis persuadere. Non ter-
 tium, quia honor debet dari in testimo-
 nium virtutis, non propter exteriores
 divitias & ornatum. Sicque populum
 inducunt in errorem, dum ille ab eis
 discit honorare ecclesiam propter tem-
 poralia ista, & non propter bona futu-
 ra & spiritualia: Alioqui Christus &
 ejus Apostoli non sufficienter ornassent
 ecclesiam & honorassent, quando talia
 in se contemserunt, & aliis spernenda
 suaserunt. Addit Spalatenis, ejusdem
 cap. parag. 39. Reverentia quam no-
 bis exhibet populus ob splendorem so-
 lum externum, est popularis, plausibilis,
 tota vana & spiritui nihil proficua,
 & splendor hic, ut dicebat Bernardus,
 ad-*

admirationem non devotionem excitat: Si itaque collapsa jam spiritali reverentia, quæ ad spirituales populi profectum plurimum valet; quid ad spiritum, si populus me tanquam divitem & in mundo potentem ac honoratum mundano solum honore revereatur? Pereat & hæc reverentia, ne ex ea & per illam populus etiam in errorem inducatur, ut ex carnali etiam carnalior fiat. Unde (*inquit Bernardus serm. 77. in Canticum*) hanc illis (*videl. presulibus seu episcopis*) exuberare existimas rerum affluentiam, vestium splendorem, mensarum luxuriam, congeriem vasorum argenteorum & aureorum, nisi de bonis sponset, id est, ecclesie. Inde est quod illa pauper & inops & nuda relinquitur, facie miseranda, inculta, hispida, exfangui. Non est hoc ornare sponset, sed spoliare; non est custodire, sed prodere; non est defendere, sed exponere; non est instituere, sed prostituere; non est pascere gregem, sed mactare & devorare: *Atque hæc sufficiant retundenda importuna jactationis Scoticorum Episcoporum, qui per suum latus lancinari veteres illos Episcopos magnis clamoribus ingeminant. Claudio digressiunculam hanc verbis Isidori Pelusiotæ, qui patrociniæ Hieracis ad Episcopatum electi, sed eum detrectantis, sic peragit, epistola 223. floruit vero sub Theodosio juniore anno 482. cum primatus ille ordinis nondum lege lata in principatum potestatis & regis ditione degenerasset.* Illud (*inquit*) fortasse ignorare videmini lenitatis & mansuetudinis dignitatem in tyrannidem transiisse. Nam si ostendere possitis veterem pascendi gregis rationem nunc quoque vigere, maximè quidem eum qui se huic negotio imparem esse arbitratus est, ac propterea in fugam se dedit, à vobis laudari æquum fuerit. Sin vero res in contrarium cessit, ab eo pœ-

næ minimè expetantur: Tunc enim salutis omnium causa mortem oppetebant; nunc autem pastores ovibus mortem inferunt, non corpora jugulantes, (levius enim hoc malum esset) verum animis offensiones afferentes. Tunc jejuniis corpus castigabant; nunc autem ut luxu ac deliciis exsultent, efficiunt. Tunc bona sua egentibus distribuabant; nunc autem pauperum bona in rem suam vertunt. Tunc virtutem colebant; nunc virtutum cultores proscribunt & eliminant. Verum cum ostendam, quantum inter veteris ministerium, & præsentem tyrannidem intersit; quæ tandem causa est, quamobrem æqualitatis amantes, coronis non redimitis.

Quæ omnia eo clariora erunt, si crimina in Synodo Episcopis objecta & probata consideremus, pro-ut illa in Historia belli Scotici propediem edenda, & actis Synodi Glasguensis recensentur. Ex quibus ea inferemus. Episcopi Gallovidiani accusatio continebat, præter ea quæ ipsi communia erant cum cæteris Episcopis (violationem conditionum stipularum in Synodo 1600 ad Montis Rosarum & usurpationem Libertatis Ecclesiasticæ) personalia plurima crimina, tam in moribus quam in doctrina. Inter quæ fuerunt, aperta & ordinaria diei Dominicæ profanatio, negligentia pastoralis muneris, supina tyrannis in pastores & alios inaudita. Quod Papistas pertinaces ab Ecclesiis excommunicatos in intimæ familiaritatis societatem admisit, in Reformatæ Religionis odium; Professus, Pontificios illos licet excommunicatos, longè sibi cariores Puritanis (quo nomine traducere sunt soliti Hierarchici eos, qui puritati Reformationis adhærent) plurimorum Pontificiorum & omnium Arminianorum dogmatum publica & privata defensio
Archi-

Archiepiscopus Andreatopolitanus publicæ & ordinariæ profanationis Sab-
bati, immodicæ ad intempestam usque
noctem tabernarum frequentationis,
atrocium calumniarum & conviciorum
in Synodos omnes Nationales præce-
dentes criminis falsi, ob interlita &
mutata Synodi Abredonensis decreta,
sacrilegii, Simonix, indulgentiæ erga
pastores & professores heterodoxias,
& aliorum convictus fuit. Episcopum
Brechtinensem flagitia plurima omnibus
liquido comperta infamem dudum red-
diderunt.

Episcopo Edenburgeno objectum,
præter illa quæ ipsi cum omnibus Epi-
scopis esset communia, quod libros Ca-
nonum & liturgiæ, aliasque novitates
non solum exemplo & praxi compro-
basset, verum etiam pastoribus severe
obtrusisset, quod nullum ad sacri mi-
nisterii functionem admitteret, nisi qui
prius ordinem Diaconatus susciperet:
quod coram altari genu-flecteret, quod
rocheto, & aliis istis Missaticorum ve-
stibus in sacris usus esset, quod templa
more Romano consecrasset, quod fa-
cultatem concesserit celebrandi matri-
monia, licet trinundina denunciatio
non præcessisset; quo quampluribus
multum damni cessit: quod ritu Ele-
vationis in S. cœnæ administratione so-
lenniter usus fuisset: quod heterodoxi-
am in pastoribus quibusdam Edenbur-
genis, indulgentia sua & conniventia
foverit; & quod ipse portentum ubi-
quitatis in scriptis suis typis commissis
defenderit. Ob quæ, cum liquido pro-
bata essent; atque protestatione con-
tra Synodum, pervicaciæ crimen ad-
didisset; ab omni ecclesiastica func-
tione deponendum, atque excommuni-
candum decrevit Synodus.

Abredonensi Episcopo objectum
præter vulgaria Episcoporum crimina,
flagrans Simonix scandalum, quod li-

bro illos Canonum & liturgiæ pasto-
ribus obtrusisset, quod pastores à mi-
nisterii functione suspenderit, quia die
Dominico jejunium publicum celebra-
sent; quod in Synodis provincialibus
tyrannidem exercuisset, ac in iis Cano-
nes de jejuniis condiderit, pastoribus
non consultis: quod Capellas supersti-
tiose dedicasset; quod Pontificios, &
incestus scandalo flagrantibus ab ecclesia
censuris, reluctante ecclesia, li-
berasset: Addebant alii, malitiosæ apo-
stasiæ crimen sœdum; nam licet olim
disciplinæ purioris acerrimus esset pro-
pugnator, ac præfervido zelo collegis
gravis fuisset; postea tamen tempori &
scenæ serviens, Episcoporum conatibus
promovendis sese totum tradiderit:
Quare ab omni functione ecclesiastica
deponitur, ac excommunicandus de-
cernitur.

Episcopo Rossensi objectum, præ-
ter ea quæ Episcopis omnibus fuere
communis, quod hisce annis præteritis
liturgiam Anglicanam in ecclesia sua
cathedrali prælegerit, coram altari ge-
nuflecteret; superstitiosis istis ac fordi-
dis missaticorum vestibus indutus sacra
peregisset, pios ac doctos Euangelii mi-
nistros deposuisset, surrogatis in eorum
locum indoctis ac profanis scortatori-
bus: quod singulari familiaritate Pa-
pitas amplecteretur; quod insignis es-
set aleator, ac diebus Dominicis, iisque
etiam quibus sacra Domini Cœna ad-
ministrabatur, alearum & chartarum
lusu usus fuerit; quod vasallos crudeli-
ter expilasset, multis ad extremam ino-
piam & miseriam redactis; quod stata
jejunia diebus Veneris indixisset; Diem
Dominicum ordinarie profanasset, ac
deserto verbi ministerio, Politicis ne-
gotiis in aula & senatu totum sese man-
cipasset, quod Pontificiorum errores
plurimos, eosque crassiores, ac omnes
Remonstrantium heterodoxias publice

tum per se, tum per affectus suos defenderit; quod omnium calamitatum, quibus jamdiu pressus fuit tam ecclesia quam regnum, primarius auctor ac conciliator fuisset. Denique cum criminibus hisce, quæ usque adeo aperta fuerunt, ut probatione vix indigerent, extremam pertinaciam, & ecclesiæ contemptum probrosa ista protestatione contra Synodum, addidisset, unanimi omnium judicio indignus censetur functione qualibet ecclesiastica, ac profami habendus, ac excommunicandus.

Sess. 18. Decembr. 11. Die Martis.

Examinatur causa Episcopi Orcadum. Objectum, præter perfidam stipularum cautionum violationem, quod illi cum aliis omnibus episcopis commune fuit, quod diem Dominicum publice profanasset; quod ecclesiæ bonâ in filiorum & generorum gratiam non sine sacrilegio dilapidasset; quod ecclesiasticas censuras non exercuerit in adulteros, ac sortilegos; quod in fabricam Cathedralis templi à pastoribus pecunias extorserit: & cæterum. verum cum epistola ad Synodum missâ, ejus censuræ sese submissurum, nec unquam novitates ab Episcopis obtrusas sibi placuisse declarasset; ab omni functione ecclesiastica deponitur, ac nisi seriæ pœnitentiæ signa exhibeat, à deputatis synodi excommunicandus declaratur.

Moraviensi episcopo præter vulgaria Episcoporum omnium crimina, objicitur, quod ille primus ausus fuerit superpelliceo indutus sacra peragere, in primario Edenburgenæ civitatis templo, anno 1633. professus se in Regis gratiam, quem palpabat, viliorum adhuc futurum: Ab omni ecclesiastica functione removetur; nequaquam tamen excommunicandus, nisi Synodi judicio sese submittere renuat:

Glasguensi Archiepiscopo, præter ea quæ ipsi cum collegis essent communia,

objectum; quod in provinciali synodo pastoribus omnibus fere reclamantibus, decreverit librum Canonum novitatibus refertum, esse recipiendum, quod sub pœna perduellionis pastoribus mandaret, ut librum liturgiæ obtrusum publice legerent, quod à pastoribus pecunias extorserit, quod aliis stipendium non persolvisset, quod officia juridica curiæ commissarionatus (quæ ecclesiastica dicitur) venum exposuisset; quod vasallos suos avare & crudeliter vexasset, ac ministerii candidatis concionandi facultate interdixisset, nisi primum futiles quasdam juramentorum formulas, à se ipso excogitatas, chirographis obsignassent: Quare ab omni functione ecclesiastica deponitur, ac excommunicandus censetur, nisi mature pœnitentiam professus fuerit, ac synodi judicio se submiserit.

Argatheliensi Episcopo crimini datum, præter communia collegarum vitia, quod in illegitima quædam juramenta pastores adegisset, ac librum liturgiæ obtrusisset; Diem Dominicum profanasset, atque ut tempori serviret, heterodoxias Arminianorum, quas olim damnabat, publice defendisset; Multorum animos qui hominem antea familiariter noverant, ingens subit admiratio, quibus artibus factum, ut tam subito mutaretur: nam certissimis indicis compertum fuit, eorum dogmatum quæ alibi strenue promoventur, nullum ipsi nunc displicere: Sed φιλοζωμία δὲ τοῦ κακοῦ, vitiorum origo, tinea sanctitatis, excæatrix cordium; quosque nulla potuit movere luxuria, nulla subruere avaritia, mentis hæc ærugo Ambitio criminosos facit.

Insularum Episcopo nihil objectum præter communia Episcoporum crimina. Censura depositionis in utrumque decernitur.

Episcoporum agmen clauderent censuræ

furæ in Pastores quosdam, Episcoporum, quorum libidini se mancipaverant, asseclas. Johannes Matthius gravissima heterodoxias infamia jam pridem celebris, quam ex sinu Sinerfii Gallovidiani & Maxvelli Rossensis episcopi hauserat, tanquam sal-infatutus, ministerii functione deponitur: Probatum, eum publice tutatum fuisse omnes Arminianorum heterodoxias, ac preces pro mortuis, descensum localem animæ Christi ad inferos, damnationem infantum sine baptifino decedentium, baptifini opus operatum; se teneri missam Pontificiam celebrare, si ita mandet rex. Quibus superbum Presbyterii seu Classis despectum superaddidit.

Aliorum quorundam pastorum causæ examinatae, & extrema sententiæ dictio ad Synodi deputatos relata fuit; Verum Thomæ Fosteri Mulrossensis pastoris causâ nequaquam silentio involvenda: Classe Mulrossiana accusante probatum fuit, sæpius publice asseruisse, licere opera quælibet servilia die Dominico peragere; exemploque suo auditoribus suis prævisse; ut messem die illo sacro ex agris in horrea convehent; Quartum præceptum nullatenus fuisse morale, aliter statuentes, homines ad Judæismum reducere: quod per templum suum pecora ordinariè deduci juberet; quod demolita mensa lignea celebrationi Dominicæ Cœnæ destinata, & in vilissimos usus conversa, altare cancellis circumclusum erexerit; intra quos ipse stans, populo à sancti hujus sanctorum aditu prohibito, porrigebat sacramentum: Quod dixisset curiosum esse disquirere, an Christus ibi præsens esset sacramentaliter, an vero per transubstantiationem & consubstantiationem: Quod profanis contumelijs publicam & ordinariam verbi divini prædicationem laceraret, eamque

nullam publici cultus divini partem necessariam; lectionique liturgiæ obtrusæ postponendam, (quam corruptelis omnibus vacuam, & absolutissimam cultus divini formulam) asserbat: Quod ecclesiarum omnium pastores publice, & Christiani omnes privatim, orationum formulis in libro liturgiæ præscriptis, iisque solis uti debeant: Quod in propriis suis ædibus sæpius baptizasset: Quod Arminianorum & Pontificiorum heterodoxias auditoribus suis obtrussisset: Quod conviciorum plaustra in beatos Ecclesiarum reformatores publice & privatim conjecisset; quos plus detrimenti pauculis quibus vixerunt annis, Ecclesijs Christianis intulisse affirmabat, quam Pontifex Romanus cum factione Papali, decem integris seculis. Atque hæc sunt tantum specimina profundæ illius Theologiæ, & insignis pietatis, quam Hierarchici eorumque asseclæ tam plenis buccis crepant. Multorum animos tum subiit recordatio illius quod venerabilis Beza non sine prophetiæ spiritu olim rescripsit Cnoxo, ecclesiæ Scoticæ reformatori, *Sicut Episcopi papatum pepererunt: ita oculis pene ipsis jam cernitur Pseudo-episcopos, Papatus reliquias, Epicureismum terris investuros.* Cujus certissimi vaticinii eventum parum abfuit quin Ecclesiæ Scoticæ plene expertæ essent, nisi Deus optimus maximus, populi sui scelerum oblitus, iram placabilis leniisset, tristitiæque nube repulsa, exserto brachio signum ostendisset liberandi ecclesiam sponsam Filii sui ab ejusmodi pestiferis carcinomatibus ejus viscera tamdiu impune exedentibus.

Sess. 19. Decembr. 12. Die Mercurii.

Examinantur causæ Episcoporum, Caledonii & Cathanesiæ: præter communia Episcoporum crimina, objectum fuit Simoniacæ scandalum utriusque.

Sed quia

P R Æ F A T I O A D L E C T O R E M .

quia Synodi censuræ se submiserant , à
functione Episcopali depositi solum
sunt : & Caledonio gratia facta est pa-
storali functionis in ecclesia Sancti
Madoei .

Tandem ad examen vocatur Episco-
pus Dumblanensis: qui non ita pridem
in Angliam profugerat : ei objectum,
præter communia Episcoporum vitia,
quod cum Rosensî episcopo strenuam
operam navasset in formandis libris Ca-
nonum & liturgiæ ; quos severe pasto-
ribus obtrusit , ac toto Episcopatus
tempore ita se gesserit, quasi volupe si-
bi fuisset ecclesiam cum fastu calcasse ;
quod flagranti ebrietatis, profanationis
nominis divini & diei Dominicæ, scan-
dalo teneretur : Quod , cum Professo-
rem egisset SS. Theologiæ in Academia
Andreapolitana, solenne illi fuisset ple-
raque in reformatis ecclesiis recepta
dogmata publice privatimque fugilla-
te , & auditoribus suspecta reddere ;
Pontificiorum & Arminianorum scri-
pta extollere , & discipulis suis inpri-
mis commendare : Quibus sic præpa-
ratis , virus ipsum pleni Arminianismi,
& complurium heterodoxiarum Pon-
tificiarum instillabat , unde factum ut
multorum auditorum ingenia corrupe-
rit, ac pravis opinionibus imbuerit ; cu-
jus mali vim omnes regni partes adhuc
sentiant : Una voce omnium , ab omni

ecclesiastica functione statim depo-
nendus, ac excommunicandus cense-
tur .

Atque hæc præmittere visum: ut eo
manifestius esset Britanniam diutius
Episcopos non potuisse ferre, nisi in Pa-
pismum & Atheismum labi vellet. Eant
nunc illi , & gloriantur de antiquitate
sua & necessitate ! Quicquid malorum
Ecclesias Britannicas unquam afflixit ,
ab Episcopis originem habuit. Omnes
sectæ & schismata Tyrannidem ipso-
rum matrem agnoscunt. Nisi enim ve-
ritatem , puritatem & libertatem con-
scientiarum suis edictis & curiis op-
pressissent , non ad eos errores delapsi
animi; non ad ea dissidia ventum foret.
Sed dicunt , Ecclesiam Britannicam
schismate caruisse , quamdiu Episcopi
fuerint. Quo nihil minus verum est.
Semper contra eos protestati sunt Re-
formati, quos Puritanos vocarunt. Alii
plane secessionem ab Ecclesia Britanni-
ca fecerunt. Non defuerunt Anaba-
ptista, non alii (ut satis notum est) se-
ctarii. Quid igitur boni in Episcopa-
tu ? Non plus quam in Romana Inqui-
sitione. Veritatem simul cum errori-
bus , nisi suis , persecuti sunt. Sed de
his plura in ipso opere audies. Interim
vale , & laborantes sub cruce Ecclesias
precibus tuis adjuva.

